

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

Budapest, V. Váczi körút 23.

hova minden küldemény intézendő

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 lrt —
Félévre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

M E G J E L E N I K M I N D E N P É N T E K E N .

Tartalom:

Akadályok. Dr. V á z s o n y i Vilmostól — Üdvös volna-e az egyesülés? Dr. S t e i n h e r z Jakab, székesfehérvári főrabbitól. — A vidék és a receptió. — Végválaszom. Dr. S c h r e i n e r Mártontól. — A magyar zsidók emancipációja. H a b e r Samutól. — Interviewok. L é v a i Dezsőtől — Magyar zsidó családok. Irja: Dr. L á z á r Béla. — Az erősek. B e r n s t e i n A. elbeszélése. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1892. márczius 6.) 5652 Adar hó (29 napos) 7-ike. Hétfő 8-ika. Kedd 9-ike. Szerda 10-ike. Csütörtök 11-ike. Taanisiz-Eszter böjtnapja. (A purim előtti nap szombatira esvén, a böjt előző csütörtökön tartatik.) Péntek 12-ike. Szombat 13-ika. S a b o s z - Z ó c h ó r. Éste felolvassák a megillát. (Purim előestéje.) Hetiszidra: T e c z a v v é. Haftorah: Sámuel I. könyvének 15. fejezete.

Akadályok.

A felekezet egyenjoguságáért megindított mozgalom tetőpontján áll. A zsidóság színe-java csatlakozott a mozgalomhoz, olyan sereg, mely a harcosok kiválóságával és a tömeg erejével egyaránt rendelkezik. Nem volt az agitáció erőszakos eszközeire szükség, önként sereglettek össze az eszme pártolói. Ez a mozzanat a mozgalom legszebb vonása, de egyuttal szükségességének leghatalmasabb bizonyítéka. Ha a felekezet nem érzi a küzdelem szükségét, ha nem forrong benne a homályos vágy, kiemelkedni a tespedésből: hasztalan minden ébresztő szózat, a kivezett jelszó visszhang nélkül marad. Az egyesek minden erőlködése csak akkor vezet célra, ha világos gondolatba foglalják, a mit a tömegek homályosan sejtnek, ha tetté érlelik, ami azokban öntudatlan vágyként szunnyadoz.

Lelkünket meghatja és felemeli e mozgalom, ha mélyére tekintünk. Ime az emberek tekintélyes száma egy erkölcsi tartalmu célért lelkesül, eszméért, melytől minden anyagi vonás, egyéni önzés távol áll. Gúnyosan emlegetik a mozgalom kicsinyes lelkü ellenségei, ki hangosan, ki sutlogva, hogy az agitatio kilüszött célja üres és hogy kézzelfogható tartalma

nincs. Igazuk van, nincsen kézzelfogható tartalma, mert harc a felekezet becsületéért és a becsületet kézzel megfogni nem lehet. Csak azok kicsinyelhetik, akik üres szívvvel a telemarok barátai, de a kikben van erkölcsi tartalom, csak elismeréssel fogadhatják a felekezet becsületérzésének tömeges és impozáns nyilvánulását.

Erkölsileg emelkedtünk e mozgalom által a társadalom előtt és nőltünk a magunk szemében is. Aki azt akarja, hogy a társadalom szabad embernek tekintse, az beszéljen, cselekedjék, mint szabad ember, mert alázatos hallgatásával csak megerősíti a társadalmat hitében, hogy szolgaságra termelt. A szabad szó, az önérzetes tett az első lépés a szabadsághoz. A tiltakozás a lealázás ellen, — az első lépés megszüntetéséhez. Lehet, hogy a szabadság nem érkezik el rögtön, lehet, hogy a lealázás még tart egy ideig, de ha az első lépés meg nem történik, a javulásra nincs remény. A társadalom e mozgalom előtt mit sem hallott a zsidó felekezet egyenjoguságáról. Hallott gyűlölködő szavakat, látott üldözéseket, tanult előítéletet, de hogy e felekezet érzi a lealázás szégyenét, azt nem láthatta, mert nem látott tőle kísérletet a helyzetből való kiemelkedésre. Nem az let. tehát a mozgalom eredménye, a mitől a

félénk lelkek tartottak, az antisemitizmus nem erősödött, hanem ellenkezőleg: a zsidóság a társadalom becsülésében emelkedett. Alig volt választás, melyben a zsidó nevet annyiszor emlegették volna, mint az idén, de az említés nyomában nem kelt szítók, a tisztelet hangján emlékeztek meg felekezetünkről. A lefolyt választás fényesen kimutatta, hogy a férfias fellépés nem csak erkölcsileg, hanem gyakorlatilag is jobb politika a tulságos opportunizmusnál. A társadalomra csak jó hatással volt, hogy a zsidók érzik már polgár voltukat, érettek a szabadságra és képesek erkölcsi jellegű célokért hevülni. És magában a zsidóság körében is meglelte a mozgalom jótékony hatását; sokan, a kik restelkedve vallották magukat zsidóknak, most nyíltan és önérettel csatlakoztak felekezetükhöz, mely önérettel teltre szánta el magát.

Az a sok, derék törekvés, elismerésre méltó tett, mely különösen a vidéken mutatkozott, már eddig sem vezett kárba. Megtermette a maga gyümölcseit a lelkekben, a felekezet erkölcsi életében, ha nem is veszik észre a durva izmok emberei. A nemes, kitartó küzdelem a felekezeti egyenjoguságért többet ér, mint a felekezeti egyenjoguság, mely küzdelem, munka, lelkesedés nélkül készen hullana egy éretlen és lelkesedésre képtelen nemzedék ölőbe.

De ha beszámoltam a mozgalom lélekemelő jelenségeivel, nem szabad elfeledkezni a mérték másik részéről sem. Van a mozgalomnak egy igen szomorú mozzanata: az orthodoxok egy részének magatartása.

A mozgalom megindítóit, midőn a sikerének tényezőit mérlegelték, egyik előnyének azt tartották, hogy benne a zsidóság minden vallási pártárnyalata egyesülhet. A felekezeti egyenjoguság olyan cél, melyért minden pártárnyalat egyaránt lelkesedhetik, mert mindnyájának közös érdekét szolgálja. Abból a sippal-dobbal, zeneszóval hirdetett vádból, hogy a mozgalom unifikációt akar, tehát csak annyi az igaz, hogy a mozgalom vezetői feltették az egész orthodoxiáról, hogy ebben a kérdésben nem izolálja magát, hanem hitsorsosaival egyetemben lép a sorompóba, mert hiszen az ortho-

dox autonómiának nem szükségszerű kelléke a gyűlölködés a zsidóságnak ezen autonómián kívül álló részével. Számítottak az orthodoxia egészének támogatására, mert a mozgalom olyan elemektől indult ki, akik a kongresszusi zsidóság hivatalos hatalmaitól *teljesen távol állanak* és a kikben az orthodoxia egésze némi biztositókat találhatott arra nézve, hogy e mozgalom féltékenyen őrzött autonómiájukat romba dönteni nem fogja. Elvárták csatlakozását, mert midőn nem az egyes zsidó polgárok, hanem a vallás egyenjoguságáról van szó, első sorban azoknak kell csatasorba állniok, akik mély valóságukat és páratlan hitbuzgalmukat a kongresszusi zsidósággal szemben oly osztrativ módon hangoztatják. Mert az a vallásosság, mely nem törődik a felekezet lealacsonyító helyzetével, mitsem tesz sérelmeinek orvoslására, igen kétes értékű és oda mutat, hogy inkább megszokásból, mint a lélekből fakad.

A mozgalom megindítóit érintkezésbe léptek az orthodoxia fővárosi oszlopaival és azon megnyugtató tudatot nyerték, hogy erről az oldalról támadástól nem kell tartani. A cél szentségét mindegyik elismerte és ha volt kifogás, csak az időpontra és alárendelt körülményekre vonatkozott, de a mozgalom lényegét nem érintette. És itt ki kell jelentenem, hogy az az állítás, mely némely be nem avatott vidéki orthodox rabbi hegyi predikációjában nyilvánult, mintha mozgalmunk az orthodox vezetők mellőzésével keletkezett volna, a tényekkel homlokegyenest ellenkezik, mert azok még hetekkel a mozgalom megindítása előtt mindenről értesülést nyertek és a csatlakozásra majdnem könyörgő hangon lettek felszólítva.

Egy ideig az egész orthodoxia kifogástalanul viselkedett. Egy részük nyíltan csatlakozott a mozgalomhoz, a másik rész pedig hallgatott. De csakhamar, kezdetben halkán, majd erősebben felhangzott a csatakiáltás, hogy az orthodoxiának távol kell maradnia a mozgalomtól, mert az orthodox autonómiát veszélyezteti és lényegében alattomos törekvés az unifikációra. A végrehajtó bizottság e vádakkal szemben egyidejű hallgatásba merült és ez bizony hiba volt. Ott, a

hol ellenagitáció ellensúlyozásáról, vádak megczáfolásáról van szó, gyors tetre van szükség.

Ha az orthodoxia egyik részének agitációját megfigyelem, azt látom, hogy az izgatás egész nyíltsággal akkor lépett ki a sikra, midőn a congressusi iroda elnöke kibocsátotta ismert körlevelét. E körlevél céljáról csak elismeréssel lehet szólni, a congressusi zsidóság szervezése érdemes vállalkozás. De az a havi közlőny, mely igen szívesen látja, ha az iroda lapjának mondják és a mozgalom megindítása óta avval véli szolgálni az ügyet, hogy állhatatosan ócsárolja kezdeményezőit, a körlevél üdvös hatását lerontotta és meghocsáthatlan könnyelműséggel a legkitünőbb agitacionális fegyvert kovácsolta a mozgalmat ellenző orthodoxia számára. A végrehajtó bizottság néhány neki nem tetsző tagját azon szellemdus módon akarta eltávolítani a lőtávoból, hogy miattuk ki akarta végezni az egész bizottságot, melynek azon jóakaró tanácsosal szolgált, hogy abdicáljon, adja át az ügyet a kerületi elnököknek és az országos irodának. Az orthodoxia agitálni kívánó része, mely a legrejtettebb zugban is fegyvert keresett fellépéséhez, természetesen reá akadt a havi közlőny kitünően használható cikkére és azon bizalmas viszony kihasználásával, mely e havi lap és az orsz. iroda közt fennáll, telekürtölte a vidéket, hogy a mozgalmat immár a congressusi iroda veszi kezébe tehát egyoldalúságában, pártszínezetében kételkedni többé nem lehet. A tény az, hogy az országos iroda a mozgalmat, melyhez közbenjárását igénybe nem vevő községek is csatlakoztak, nem is óhajtotta kezébe venni, maga a végrehajtó bizottság pedig éppenséggel nem hajlandó abdicálni, mert csak a mozgalom vezetésére nyert felhatalmazást és ezt a jogát, mint valami telket, nem irathatja át senkire. Tény azonban az is, hogy a meggondolatlanul felvetett indítvány még mindig ott lebeg a levegőben, szaporítja az ellenagitáció érveit és káros hatásai csak akkor fognak elenyészni, ha a végrehajtó bizottság módot talál annak határozott kijelentésére, hogy a mozgalmat kezéből kiadni nem szándékozik.

Az állandó szűkebb bizottság elfo-

gadta az általam ajánlott megnyugtató nyilatkozatot és egyhangulag kimondta, hogy »egyedüli feladatának a zsidó felekezet egyenjogúságának előkészítését tekinti, minden az orthodox autonomia ellen irányzott törekvés tehát annál is inkább távoll áll tőle, mert felekezetét a szervezeti kérdések megbolygatása nélkül óhajtja megvalósítani.« A hétfőn egybeülő nagy bizottság bizonyára hasonló egyértelműséggel fog határozni; mert nincsen számbavehető ember, aki azt a hiu reményt táplálná, hogy egységes szervezet lehetséges és egyébként is furcsa dolog volna, a vallásszabadság lobogója alatt haladva, erőszakkal terelni össze az orthodoxiát a zsidóság másik részével.

Ugy akarom hinni, hogy azok az orthodox papok, akik a napi lapok közlése szerint Budapesten egybegyültek, még nem tudtak a végrehajtóbizottság ezen határozatáról, mert e határozat után aggodalmaik erőszakoltak volnának, és küzdelmüknek célja nem volna. Nagy győzelem az számunkra, hogy autonómiájuk ellen ma többé hang nem emelkedik és a kongresszusi zsidóság legkiválóbb tagjai kimondják, hogy különállásukat respectálják. Használják ezt a győzelmet mérséklettel és ne hadakozzanak, mikor harc nélkül is győztek. A bizottság határozata után is folytatni az agitációt, károsítani a mozgalmat a társadalom előtt: ez már nem öngyilkosság, hanem — testvérgyilkosság volna.

Dr. Vázsonyi Vilmos.

Üdvös volna-e az egyesülés?

Menten minden pártszínezettől és mellözve a hivatalosság jellegét újra napirendre került a zsidóság egyik forrón táplált vágya, vallásának fölemelése a többi vallások sorába. Köszönet illeti érte ama »hevesvérü ifjakat« kiknek sikerült a haza zsidóságát magasztos actióba szólítani legszentebb jogáért és alkalmat szolgáltatni ily módon a hazaszeretettel párosult vallásosság megnyilvánulására. A mozgalom egymagában ép úgy becsületére válik a zsidóságnak, mint Magyarországnak. Irigylve szemlélik németországi és ausztriai testvéreink a lelkesedést, melylyel a receptio eszmejét nálunk mindenfelé köszöntötték. Hogy ez nem merő optimizmus volt tőlünk, fényesen bizonyították a nyilatkozatok, melyek a kormány két oszlopos tagja részéről, valamint a képviselőház jelentékeny számú tagjai részéről tétel-

tek. Csak egy kellemetlen meglepetés ért eddig bennünket: az ellenmozgalom, melyet orthodox testvéreink sorában támasztani igyekeznek, — jóllehet a siker kilátása nélkül. Mindenkép eléggé sajnálatos, hogy két korifeusa a pártnak nem habozott nyilvánosan állást foglalni a szent ügy ellen, még pedig alig komolyan számbavehető indokollással.

Ha nem tévedünk a legsúlyosabb ok, melynél fogva a receptió mozgalma orthodox részről perhorreszkáltatik, az illetők szerint az volna, hogy vele ezen párt sárokba szorítása czéloztatik. A neologok e szerint uralomra vágnak és a hithűeket csellel akarnák jármuk alá hajtani. Nyilvánvaló ugyan, hogy ilyen állítás ugy hasonlít a merő gyanusításhoz, mint tojás a tojáshoz, de ez ne tartson vissza bennünket annak vizsgálatától, vajjon valóban érdekünkben volna-e »uralmunkat« az orthodoxiára kiterjeszteni. A szakadást, mely a congressus óta a haza zsidóságában beállott, rendesen egy nem eléggé sajnálható eseménynek szokták fölfogni, mely sokak szerint a kellő előrelátás mellett elkerülhető lett volna. Ámde midőn ma a pártokra szakadással mint befejezett ténynyel kell számolnunk. lehetetlen annak üdvös hatását is föl nem ismernünk. Ugyan minek köszönhető, hogy a belső villongások már évek óta megszüntek és a községek a béke áldását élvezik? Mi másnak, mint annak, hogy az egymá hoz nem illő elemek szétváltak és így a viszálykodás minden talaját elvesztette. Mi haszna a külső egységnek, ha örökös surlódás megbénítja a tetterőt és a gyűlölködés és bosszúvágy megmételtyezi a vallásos életet?

Csak saját felekezetének ellensége kívánhatná azért, hogy a községek akarata ellenére egyesüljenek és a régi chillul-hassem ismétlődjék.

Méltán mutat az izr. orsz. iroda mint egyik legnagyobb vívmányára az 1888-ik ismeretes miniszteri körrendeletre, mely az addig nem ritkán előfordult át lépéseket: az egyik községből a másikba megnehezítette, ezzel egyszermindenkorra elhárítván a vallásos intézményeket fenyegető viszályt. Ezzel tehát a dolgok új rendje hono:odott meg felekezeti életünkben, melyet megíngatni jó lélekkel nem lehet.

De a különválásnak még más üdvös eredményei is mutatkoznak. A két párt ugyanis a mellett, hogy mindenik külön útján jár, nem csekély hatással van egymásra. Az orthodoxok elvük károsítása nélkül lassanként fölhagynak minden, bármily ártalmatlan és az idő parancsolta újítás elleni merev elfogultságukkal és rövid időközben olvastuk, hogy az ország két legnagyobb rabbiiskolájában egyletek alakultak a magyar hitazonoklat ápolására.*) Van tehát kilátás, hogy a német nyelv dominálása orthodoxaink imaházaiban is el fog tűnni idővel.

*) Csákhogy. sajnos. mindkét helyen be is szüntették. jőformán még mielőtt megszülettek. Szerk.

Visszont készséggel elismerjük, hogy orthodox testvéreink az ő conservatívizmussal erős védgátat szolgáltatnak a terjedő vallástalanság ellen. Míg tehát az együttműködés komoly veszélylyel fenyegetne, addig egymás mellett haladva, a zsidóságnak nagy szolgálatot teszünk és az eszmék tisztulása hathatósan előmozdítatik.

Ezeket aján'ának figyelmökbe azoknak, kik — nem kétkedünk, jóhiszeműségükben — a receptió kérdésében a pártok valóságos siboletét látják, vagy jobban mondva, azzá akarnák tenni. Nem tudjuk azért egy pillanatig sem elhívetni magunkkal, hogy a pártszenvédely odáig ragadhatná orthodox testvéreinket, miszerint vallásunk fölvirágzásának éppen ők álljanak útjában és a bölcssek mondása szerint... **תִּיה שְׂהַטָּה בַּיּוֹם אֵל תְּהַרְרֵהּ** szeretjük hinni, hogy az említett kiváló rabbik még idejkorán be fogják látni tévedésüket és a jobb meggyőződésnek fognak engedni.**)

Székesfehérvár,

Dr Steinherz Jakab
főrabbi.

A vidék és a receptio.

A lefolyt héten hozzánk érkezett tudósításokból a következőket adjuk:

Tisza-Szt.-Imréről. Schwartz Jakab elnök és Kohn Sámuel h. jegyző aláírásával az ottani aut. orthodox hitköztség pecsétjével a következő átirat érkezett. A helybeli izraeliták a vallásuk egyenjogujtása érdekében indított mozgalmat magukéva tették és következőleg határoztak: Mi lelkesülten csatlakozunk az izr. felekezet egyenjogosítása érdekében indított mozgalomhoz és kérjük a mindenhatót, hogy az oldalunk mellett álló férfiak mellé angyalait küldje. Annak idején felfogjuk kérni országatyainkat, hogy igtassák a zsidó felekezetet a bevett felekezetek sorába és bizunk a lovagias magyar nemzet szabadelvűségében, hogy ezen vallás egyenjogúság a magyar és erdélyországi aut. orth. zsidóságnak vallásos nézeteit és eddigi álláspontját nem fogja érinteni és megrendíteni.

*

Nagyváradról a következőket írják lapunknak: A congr. hitköztség Adler Ignác kir. keresk. tanácsos elnöklete alatt február hó 21-ikén a receptio ügyében igen népes nagy gyűlést tartott. Miután elnök a tanácskozás tárgyát lelkes szavakkal körvonaloza, Váradai Mór jegyző felolvasta a budapesti végrehajtó bizottság körlevelét, melyet sok tüzzel Sonnenfeld Zsigmond dr. pártolón fejtegetett, Berkovics Zsigmond dr. ellenben általános vallásfelekezeti

**) A tisztelt ezikkiró urnak még nem volt tudomása a f. hó 3-ikán Budapesten tartott orthodox értekezletről. Szerk.

egyenjoguságot sürgetett, s mivel arra egyrészt kész volna várni (!) másrészt pedig mivel a zsidó vallás egyenjogusítását, ha azt elegendőnek tartaná is — kérés nélkül jogként kívánja — azt indítványozta, hogy a kérdés fölött térjenek napirendre. A csatlakozási indítvány mellett Kecskeméti Lipót dr. főrabbi és Grósz Menyhért dr. szólottak még lelkesedéssel s midőn az elnök a kérdést szavazás alá bocsájtotta, Berkovics dr. és indítványának egyetlen támogatója kivételével az egész gyűlés Sonnenfeld Zsigmond dr. javaslata mellett szavazott és kimondta, hogy »a fővárosi mozgalmat a magáévá teszi, a majdan benyújtandó kérvény aláírására hajlandó.« Ezután a további teendőkre 15 tagu bizottságot választottak, mely Adler Ignácz elnöklete alatt a következőkből áll: Ausländer Simon, Bartha János dr., Dóri Ferencz dr., Grósz Menyhért dr., Kecskeméti Lipót dr., Léderer Dávid, Mihelfy Adolf, Reismann Mór, ifj. Schwartz Ábrahám, Schwartz Jakab, Sonnenfeld Zsigmond dr., Stern Jakab, Váradai Mór, és Wechsler Adolf. — Dóri Ferencz dr. indítványára a gyűlés azt is elhatározta, hogy Tisza Kálmánt, a város képviselőjét Nagy-Váradra érkezte alkalmával az ügy támogatására a hitközség küldötségileg kéri fel.

*

Miskolczi-ról jelentik lapunknak, hogy a zsidó vallás receptiója ügyében kiküldött előkészítő bizottság munkálatait befejezte és azok eredményéről az orthodox hitközség előjáróságának pártoló jelentést tett. Az előjáróság febr. hó 21-iki gyűlésén tárgyalta a jelentést és a mozgalomhoz való csatlakozást egyhangulag elhatározta. E tárgyban különben legközelebb közgyűlést is hív egybe, s a csatlakozás mellett a város képviselői támogatásának kikérését is javasolni fogja.

*

Nagy-Kátán — mint lapunknak írják — Östreicher Jónás h. elnök vezetése mellett a hitközség tagjai február hó 2-án közgyűlést tartottak s egyhangulag kimondták, hogy a vallás-egyenjogusítás előmozdítására szívesen vállalkoznak és az azt sürgető kérvényt készségesen írják alá.

*

Csantavérről írják nekünk, hogy február hó 20-án az ottani fiók-hitközség Basch Albert h. elnök vezetése alatt a receptió tárgyában közgyűlést tartott. A mozgalmat Roder Jakab tanító ismertette, mire a gyűlés egyhangulag elhatározta, hogy a budapesti végrehajtóbizottság jegyzőkönyvi kivonatban értesítendő, miszerint a csantavéri hitközség kimondta a mozgalomhoz való csatlakozását és a kérvény aláírására való készségét.

*

Nagy-Szent-Miklóson — mint lapunknak írják — a Congr. hitközség üléstermében február hó 2-án értekezletet tartottak, mely Jakobi Izsó h. elnököt választotta elnökévé. A budapesti végrehajtóbizottság körlevelének felolvasása után Fischof Henrik ügyvéd, ért. jegyző és Vogel Náthán főrabbi fejtegették a felekezeti egyenjogusítás kérdését. Az értekezlet erre elhatározta, hogy örömmel és lelkesedéssel csatlakozik a zsidó vallás egyenjogusítására irányuló mozgalomhoz, a kérvényt, mely érdekében az országgyűlés elé terjesztendő lesz, aláírja és megbizzza az elnököt, hogy a budapesti végrehajtóbizottságnak az értekezlet jegyzőkönyvét küldje meg.

*

Verseczen — mint nekünk onnan jelentik — a hitközség még január hó 21-én Adler Miksa h. elnök elnöklete alatt tartott közgyűlésében határozatilag kimondta, hogy minden tekintetben csatlakozik a zsidó felekezet egyenjogusítása érdekében megindított mozgalomhoz s a benyújtandó kérvény aláírására is hajlandó. E határozatról a központba átirati értesítés ment.

*

Gyulán — a hozzánk érkezett tudósítás szerint — a zsidóság február hó 14-én Léderer Lajos elnöklete alatt közgyűlést tartott és határozatilag kimondta, hogy a vallásszabadság törvényhozási kimondása, amennyiben pedig ez jelenben kivihető nem volna, a zsidó felekezetnek a törvényesen bevett felekezetek közé való befogadása érdekében megindult mozgalmat a magáévá teszi, ahhoz mindenben hozzájárul és kedves kötelessége lesz a vonatkozó kérvény aláírása. A gyűlés egyuttal köszönetet szavazott a végrehajtóbizottságnak s azt ugy erről, mint határozataról átiratilag értesítette.

*

Bicskéről a következő tudósítást kaptuk: Az itteni anyakönyvkerületi hitközség Freund Antal h. elnök elnöklete alatt február hó 21-ikén rendkívüli közgyűlést tartott. A nagyszámu résztvevőkkel elnöklő közölte a tanácskozás czélját, mire a gyűlés egyhangu lelkesültséggel kimondta, hogy a zsidó felekezet befogadásának bajvivői közé sorakozik, a szent czél támogatására a rendelkezésére álló eszközöket felajánlja, a kérvényt aláírja, a mozgalom vezetőinek köszönetet szavaz, s a fővárosi végrehajtóbizottsággal mindezt jegyzőkönyvi kivonatban közli.

*

Szeghalomról tudatják lapunkkal, hogy Stern Mór h. elnök a budapesti végrehajtóbizottsággal átiratban közölte, miszerint hitközsége a kiadott körlevél indokai alapján a zsidó vallás egyenjogusításának hívei közé áll, s a mozgalom sikerét kész e'ömozdítani.

Végválaszom.

(Befejező czikk)

A M. Zs. Sz. cikkirójának megjegyzései azon kijelentésre indítottak, hogy a mai zsidó theologusnak joga és kötelessége, hogy számot vessen a jelenkori összehasonlító vallástudomány és vallásbölcsezet eredményeivel, s hogy vannak e tudományoknak eredményei, a melyeket a középiskolai tanulóval az oktatás eredményesebb volta iránt való tekintettel közölni kell. Utaltam Pflaiderer vallásbölcsezeti munkájának azon részére, a melyben a jelenkori vallásbölcsezetről bárki is tájékozódhatik. Hogy ehhez jogunk van, bizonyítja a középkori zsidó vallásbölcsesek példája, a kik pogány s mohamedán bölcsektől tanultak. A M. Zs. Sz. cikkirója liberális is akar lenni s felháborodik azon, hogy a tudományos kutatás jogát bizonyítani akartam, de lapokon át denuncziál s hirdeti, hogy a vallásomat Pflaiderertől meritem. Az pedig éppenséggel érthetetlen előtte, hogyan merek Száadjára hivatkozni, »hiszen az üdv Müller Miksával kezdődik«. Szegény tudományos theologia, a mely vallástudományi ismereteit azt »Österreichische Wochenschrift«-ből meríti! Hát azt hiszi a cikkiró ur, hogy azért hivatkozom Száadjára, hogy azon jogunkat bizonyítsam, hogy ezer esztendővel ezelőtt élt mohamedán dogmatikusok nézeteit szabad világnézetükben érvényesítenünk? Nem-e azért, hogy a mit Száadja tett az ő korában, megtehettük mi is a mi korunkban? Fölösleges-e bizonyítani, hogy szabad nemzsidó írók nézeteivel számot vetni, a midőn »tudományos« folyóiratban így dühöngnek vallásbölcsesek munkáinak használata ellen? De, ugy szólanak, Hartmann antiszemita, Pflaiderer pedig helytelen nézeteit tanít a zsidóságról. — Hát kizárja e körülmény azt, hogy e férfiak igazságokat ismertek meg a vallás mibenlétéről, eredetéről, hatalmáról és nyilatkozásairól, a melyekkel számot kell vetnünk? Al-Gazali, aki Juda-Halévi nézeteire a legnagyobb befolyással volt, bizony szintén nem volt zsidóbarát, azért nem tettek miatta szemrehányást Juda Halévinak és nem mondták róla, pedig inkább érdemelle volna meg mint mi, hogy vallásos eszméit, zsidó vallásos tudatának tartalmát idegen forrásokból meríti. R. Jósze b. Chalaftha bámulja az uzsorást, aki írást adat és tanukat hi elő bizonyítván, hogy áthágta az Isten parancsolatát. A M. Zs. Sz. cikkirójánál érhetőnek találok, hogy a polemia kényszere a mások ellen-szenve gyanúsításra és munkássággal szemben való igazságtalanságra bírja, de bámulom őt és a M. Zs. Sz. szerkesztőségét, hogy a bűnöket a tudományos igazság ellen, melyek dr. Vajda czikkeiben foglaltatnak, örök emlékül lenyomathatták, hogy nem borította el szégyenpir arcukat s hogy nem félték az igazság Istenétől.

A *pedagogiai* *cto*, a melyet tantervünkben érvényre juttatni igyekeztünk, a *koncentráció* *elvé*. Ennek szolgálatában áll a zsidók története tanításának azon módja is, a melyet kívánatosnak tartunk. A vallástörténelem tanítása által a tanuló zsidó történeti képzetéi a kellő kapcsolatba hozatnak világtörténeti ismereteivel. Mit nem hoznak fel ellenfeleink a tanterv ezen része ellen? »A legelszomorítóbb azonban, így kiált fel cikkiró, -- hogy a csekély idő, mely a zsidó számára még megmaradt, elfecséreltetik . . . Hagyjuk meg az iszlámot a mohamedánoknak, a kereszténységet a reformációval együtt a keresztény felekezetnek. Milyen messzelátó bölcsesség, a mely néhány gorombasággal fűszerezetik, a mire persze a M. Zs. Sz. cikkirójának privilegiuma van. A zsidó történeti oktatásnak egyik legfőbb feladata meggyőzni a tanulókat arról, hogy az emberiség erkölcsi haladásában milyen részünk van, hogy nem történt nagy dolog nélkülünk. A kereszténység, iszlám, reformáció ujkori bölcsészet, mind a zsidóságból eredtek, illetőleg ennek befolyása alatt jöttek létre. Ez a M. Zs. Sz. cikkirója szerint nem tartozik a vallásoktatásra! Bizony nem irigyeljük izlését.

Veszedelemes szólni a »legalizmus vádjáról« ugymond a cikkiró. Hogy a zsidó tanulónak minden protestans iskolatársa megtanulja ezt s hogy annál szükségesebb a tanulót ennek alaptalanságáról meggyőzni, arról nincs sejtelve. Hogy a »felekezeti béke« oly drága neki, igen érthető; a szadduceus vallásos felfogás mindig együtt szokott járni a szadduceus meghunyászkodással a külvilággal szemben.

Szükségtelennek tartom, hogy dr. V. tankönyvemre vonatkozó megjegyzéseivel és a M. Zs. Sz.-ben foglalt »bírálat« foglalkozzam. Am nézzék meg a szakértők, hogy mi marad meg a kézzelfogható sajtóhibákon kívül, a miken a kritikus urak *kérdőznek*. Az együgyű bírálatból különösen figyelmébe ajánlom a biblia fordításával foglalkozó kartárs uraknak a 121. s. köv. II. foglalt megjegyzéseket, a melyekben, új, eddig nem hallott szabályok foglaltatnak a bibliafordítására nézve, s a melyek igen érdekesek a M. Zs. Sz. bírálatának tudományos volta tekintetében. Az ilyen bírálatok valóban lehetetlenek volnának, ha a M. Zs. Sz. nem volna üvegház, a melyben mesterségesen tenyésztik író deákoknak azt a tulajdonságát, a mely a talmud egy mondása szerint az »egyek ellen is használ.«

A mi a M. Zs. Sz. szerkesztőinek személyemre vonatkozó megjegyzéseit illeti, nem csodálom azt a hangot, a melyen szólanak, mert hiszen az urak hozzá vannak szokva, hogy a saját érdemeiket nagyító, másokéit pedig kicsinyítő üvegen át nézzék. Dr. Munkácsi *csatlósának* neveznek, pedig én csak erkölcsi kötelességemet teljesíttem, midőn saját művem, elveim és meggyőződésem védelmére keltem; csak az

igazság esatlósa voltam. Nem vallanak a szerkesztő urak szolidaritást a munkatársaik neve alatt megjelenő közleményekkel. Nagyon jól teszik, ámbár egészen új elv előtttem, hogy egy magát «tudományosnak» nevező folyóiratban akármily bányuságok közölhetők legyenek. A mi az *oktalan* jelzöt illeti, az sokkal jobban illik a szerkesztőség támadásaira, melyeket munkásságom ezerszeresen megczáfol s a melyek hozzám fel nem érhetnek. Csak annyit jegyzek meg, hogy a M. Zs. Sz. theologus szerkesztője olvasta a tanfelügyelő sorait, a melyekből kitűnik, hogy hivatalosan közöltem vele a zsidó erkölcsstan forrását, azért mégis az elhallgatott Steinthal-féle aethikának Kainbélyegéről szól. *Ez az ő moráljuk, hogy a tanterv egyik szerzőjét és szerkesztőjét* kompilátoroknak nevezik, ez jellemző az ő tudományukra nézve. Olyan »bolond gombát« és olyan »csodabogarat« valóban nem termett még irodalom a világon, hogy szemrehányást tegyenek valakinek azért, mert egy *tanterv* elkészítésénél az illető tudomány legjobb forrását használta s hogy azért kompilációval vádolják. E szerint azok, a kik fizikai tantervet készítenek, kompilációt követtek el különböző fizikai munkákon, a melyekben szintén van szó delejességről s villamosságról. Figyelmeztetjük hazánk tanférliait a »tudományos« M. Zs. Sz. ezen új találmányára.

A magatartás folytán, amelyet M. Zs. Sz. cikkírói e kérdésben tanusítottak, tagadnom kell, hogy a M. Zs. Sz. joggal viseli a tudományos jelzöt. Az olyan folyóirat, a melynek cikkírói a thórakritikát s így annak zsidó képviselőit Zunzot, Geigert és Grätzel *elkeresztelik* protestansoknak, a melyben olyan bírálatokat közölnek, a minő a Bibliai Szemelvényekről szóló, a mely czéljaiban nem nemes, a melynek hangjában nincs semmi előkelő, legfőlebb azon a ezimen tarthat igényt a »tudományos« jelzőre, hogy — nem olvassák. — A tudományyal szemben elkövetett bűnöket menthetőknek találhatja az, a kinek a tudományos igazságot sosem veszik komolyan, de aki előtt a tudományos igazság szentsége nem frázis, az előtt megbocsáthatlanok. Mi mindenestre *fölmentve érezzük magunkat annak szükségére alól, hogy ezentul a M. Zs. Sz. cikkeire válaszoljunk.* — Cikkíróinak sértésével szemben pedig teljesen megvéd annak tudata, hogy »a balgának balgasága elég büntetés neki.« Nem teszi-e tönkre önmagát a dr. V. durvasága, a melylyel »a mi kiskoru« ítéletünkről szól? Dr. V. a »diploma embtését« felhasználja arra, hogy nagy gyöngédséggel az »alma materhez« dörzsölődjék, ámbár egy szóval sem említtem ezt.

Nagyon érthetőnek találjuk ezt a gyöngédséget, mert hiszen boldogok ők, akik diplomájuk árnyékában alusznak s még csak tankönyveket sem irnak, a melyeknek sajtóhibái alapján bármely lézengő »tudományos« lapban mások becsületes

munkája ellen rugdalózhatnak. Az olvasó meggyőződhetett arról, hogy a mi küzdelmünk az egyseges theologiai világnézet küzdelme azon theologia ellen, a mely az elméletben és a gyakorlatban egyaránt tojástánczot jár, a theologiai és a paedagogiai tekintetben tudományos alapon álló meggyőződésé, az ötletekkel és rossz élczekkel dolgozó rosszakarat ellen az ész jogának és az igazságnak szentségében való hité azon szellem ellen, a mely mindent, szentet és köznapit, egyéni indulatának kielégítésére használ fel. Mi a küzdelemben is azon őseink példája után indultunk, a kik nemcsak vallásos felfogásukban, hanem erkölcsileg is toronymagasságnyra állottak ellen feleik fölött. Ellenfeleink támadtak, mi csak védekeztünk. A támadások méltók voltak azokhoz, a kik zérusok a tudományban, a kik hasonlók az üres tojástánczhoz, a melyet a hullámok felemeltek s a kikben megvetés és gyűlölet lakozik mindenki ellen, a kiknek lelke nem kong úgy az ürességtől, mint az övék.

A M. Zs. Sz. cikkírója meghozta a *sacrificium intellectust*, föláldozta a hittudományos igazságot indulatának oltárán és mégis a *jövő* ítéletére hivatkozik. Ennek az ítéletnek nyugodtan nézünk eléje. A dicsőség azoké lesz, akik elveinkért helyt állottak, megtámadtatásuk pedig kedves áldozat az Ur előtt.

Dr. Schreiner Márton.

„A zsidók emancipatiója.“ *)

(Befejező közlemény.)

A második fejezet vallási szempontoknak van szánva. A héber nyelv ismerete nélkül a mélyen gondolkodó szerző inkább vaskövetkezetességű logikával és az ótestamentum »egészének nem szavaival, de s z e l e m é v e l « bizonyít azok ellen, akik a héber irodalmi művekből államellenes tendenciákat akarnak kiolvasni. Találó mondásokat idéz Mózes 5 könyvéből, Jeremiásból, Jezsaiásból, Salamon példabeszédeiből, a talmudból s azt mondja »a polgárosítás ellen okokat meríteni csak akkor lehetne, ha tapasztalásunk mutatná: hogy századunk zsidói talmudjokban éppen csak a helytelen oktatásokat követik, hogy c s a k ahhoz ragaszkodnak, mi vallásos könyveikben országunk törvényeivel ellenkezésben áll.«

Pedig az egész kérdés eldöntése nézete szerint ettől függ. Különben a zsidók nem követik minden institutiójukat. A 7-ik év munkaszünet volt, a szabbath év lefolyta után szabad lett a szolga, a zálogot az adósnak, a földet első birtokosának visszaadták; »de ezen nagyszerű institutio, mely a szabadságot és egyenlőséget a zsidók között talán jobban fertartotta, mint Lykurgos törvényei tették« ma már nem áll fenn.

*) Irla Röt v ö s József br. Kiadta Ráth Mór Budapesten. Ára 60 kr. — L. az »Egyenlőség« előző számát.

E fejezet utolsó érve, az »egy pásztor és egy akola« elve, természetesen keresztény szempontból, aminek elérézését maga a tudós szerző is a messze jövőbe helyezi.

A harmadik fejezet az emancipatio elleneinek utolsó érvét dönti halomra, s ez a személyes érdekek féltése, a mit a bevezető sorok is már »önösség«-nek neveztek. De mit lehet az érdekek féltése mellett felhozni? Példákat, melyek csak azt bizonyítják, hogy a polgárosított zsidók sehol sem váltak a közgazdaság hátrányára? vagy azt, hogy a fukarnak állított zsidók minden haszon nélkül, csak éppen—emberszeretetből fognak dolgozni, hogy a keresztényeket megrontsák? »Vagy a zsidók nagyobb műveltségét s hihetőkép a mesterségekben is mint máshol várható ügyességeket?« De vajjon »hátha a törvényhozás csakugyan a tudatlanság s ügyetlenség pártolását véve magának feladásul...« »vajjon a zsidók kizárása elég-e erre s nem kellene-e inkább kizárni azon keresztényeket, kik egy vagy más mesterség gyakorlásában több ügyességet mutatnak...?«

Igy vezet ad absurdum az egész érvelést, mely a zsidó polgárosítást önérdékből, a concurrentiától való féltében ellenzi s az kérdi: »De ha a példa mást mutat, ha a dolog természetéből más következik s a zsidók ügyessége emancipatiojuk ellen fel nem hozható, miből fogják következtetni az emancipatio veszélyességét?« Alább pedig így ír: Mindazon rossz, melyet e népnél (zsidóknál) tapasztalunk s mindazon veszély, melylyel érintkezésök keresztény honfitársaikat fenyegeti, a jelen elnyomási rendszer fentartását javasolja-e, vagy nem mutatja-e inkább, hogy mostani törvényeink, melyek a zsidók iránt léteznek, semmi rosszat nem gátolhatnak s hogy igazságtalanságuknak még azon egy szegény védelme sem marad, hogy hasznosak?... Miért nem törölni ki egy ezredes igazságtalanság végnyomát törvénykönyvünkben, ha nyugodt megfontolás után mindenki átlátja, hogy tökéletes végrehajtása lehetetlen, részletes teljesítése senkinek nem hasznos, százezreknek pedig a legkinzőbb elnyomás?«

Ezután igen rökonszenves hangon összegezi a nagy gondolkodó fejtegetései eredményeit s ez szavakkal zárja sorait: »Nem kiváltságok, hanem szabadság kell századunkban, s ez nem létezhetik, ha nem köztulajdonunk, s ha a szabadság, mely gasként könnyebben terjed, mint gondolnók, véggyökereiben ki nem irtatik.«

Nagy vonásokban ez annak a műnek a tartalma, melyben a nemzet egyik legnagyobb, és hozzá tehetjük, egyik legliberalisabb gondolkodója, több mint fél századdal ezelőtt hirdette azon eszméket, melyek részben még ma is megoldásra várnak.

Igaz, hogy e munka csak a zsidók emancipatioja mellett szól, de Eötvös báró a vallásszabadság híve volt, s mint ilyen természetesen nem képzelhet te el a

felekezetek egyenjoguságát és viszonyosságát a zsidó vallás mellőzésével. Különben ime egy nyilatkozata, melyet 1843-ban a KK. és RR.-nek a vallástügyi felíratra vonatkozó izenete tárgyalása alkalmával a főrendiházban tett:

»Azt hiszem — mondá a báró — ez az országgyűlésnek legszebb, legmagasabb feladata, nekünk, kik itt ülünk, legszentebb kötelességünk, a vallás ügyét végre egyszer tisztába hoznunk, nem egyes részletes intézkedések által, hanem oly módon, hogy többé ne támadhasson zavar, hogy azon elvekre nézve, melyekre állapítatuk, vitatkozás köztünk többé ne lehessen; s így nem csak honfitársaink, hanem magunk nyugalma is végre megállapíttassék; az pedig mélt fő RR. egyetlen egy mód által történhetik, és ez az: ha törvény által kimondatik minden vallásnak tökéletes egyenlősége, minden vallásos viszonyokban létezendő tökéletes viszonyosság, minden vallásnak általános szabadsága.«

Az 1848: 20. t. cz. 2. §-a ezen elveket már törvénybe iktatta, amennyiben kimondotta, hogy: »e házában törvényesen bevett minden vallásfelekezetre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapíttatik meg.«

A »bevett« szónak akkor még nem volt az az értelme, amit később magyaráztak belé. Az 1848: 20. t. cz. 1. §-a »bevett«-nek deklarálja azt az unitaria vallást, amelynek hívei számára csak a szabad vallás gyakorlást és a polgári jogok élvezetét sürgették.

Azon idő óta, mikor Eötvös báró fönt ismertetett műve kelt, a magyar zsidóság helyzete is hasonlíthatlanul jobbra fordult. Ez kétségtelen. A részleges polgári jogokat megadta az 1840. évi pünkösdi hó 13-án kihirdetett 1840: 29. t. cz. s a nagy gondolkodó fáradozásai sikerének eminens részét 1867-ben a zsidók teljes politikai és polgári egyenjogusításában tulajdon szemével láthatta. De a rákövetkező évben megnyilatkozott a visszahatás is. Az 1868: 53. t. ez. mellőzte az 1848: 20. t. cz. elveit; a zsidó felekezetet »bevett«-nek nem tartja és csak a keresztény felekezetek viszonyosságát újítja fel.

Azóta a zsidó felekezet államjogi helyzetében nem történt változás, de megsaporodtak az érvek, melyek a keresztény felekezetekkel való egyenjogusításának szószólói. Mint Eötvös művének keltkor, ma már nem kell idegenből hozni a bizonyítékokat annak támogatására, hogy »mindenik javítást, mely a zsidók polgári létére nézve történt, aránylagos erkölcsi jobbulás követte«; szükségtelen Angliára, Franciaországra hivatkozni, hogy a felszabadított zsidóság a nemzet törekvő, hű, odaadó munkása. Az ellenvetéseket, melyekkel a zsidóság polgárosításának szándékát fogadták, nem csak Eötvös báró, hanem az idő is megzafolta. Sőt annak az ugynevezett »történeti alap«-nak hívei is megtalál-

hatják az utvesztőből kivezető fonalat. Az unitáriusokat Magyarországon 1848-ban emancipálták, és 1868-ban 20 év múlva már vallásuk is egyenjogúságot nyert, ellenben a zsidókat 1867-ben polgárosították és felekezetük egyenjogusítása még 1892-ben, 25 év után, is *pium desiderium*.

Igazán rajtunk már a sor!

S most, hogy jogunk megvívására készülünk, üdvözöljük Eötvös könyvét, mely tekintélyes fegyvert szolgáltat kezünkbe azok ellenében, kik a zsidó vallás egyenjogusítását netalán elleneznék, csak a saját ellenző testvéreink ellen nincsen fegyverünk.

Haber Samu.

Hazai hírek.

— **Képviselők nyilatkozatai.** A zsidó vallás egyenjogusítása mellett való nyilatkozásra ismét két képviselőnek nyújtottak alkalmat. A beküldött üdösítések szerint ezek a következők: **Filtsch József** (sz. c. p.) a brassói kerület képviselője a brassói hitközség előljáróságához a következő levelet intézte: A f. évi február hó 6-án kelt becses átiratukra van szerencsém, a tisztelt előljárásznak tudomásul adni, miszerint a vallásuk Magyarországon leendő receptiója érdekében megindított mozgalmat *jogosultnak tartom és kötelességemnek fogom tartani a receptió kérdésének a képviselőházban való szóba hozatala esetén ennek kedvező eredménnyel való elintézésén közreműködni.* Brassó, 1892. február 16-án. **Filtsch József** orsz. képviselő.

— **Popovits Vazul** (sz. c. p.) az ó-becsei kerület képviselője előtt **Milkó Ignác** vezetése alatt 5 tagú bizottság tisztegett. A küldöttség vezetője hatásos üdvözlete kapcsán felkérte a képviselőt, hogy a zsidó hitfelekezet egyenjogusítására irányuló törvényjavaslatot annak idején támogassa. A képviselő erre majdnem szó szerint a következő választ adta: Örömeire szolgál a küldöttség által tolmácsolt tiszteletnyilvánítás, mely személyére vonatkozott. Biztosítja a megjelenteket, hogy ő nemcsak az ország, hanem választókerülete érdekei is szíven hordja s hazánknak csak úgy vél szolgálatot tehetni, ha hamisítatlan és igazán szabadelvű intézmények létesíthetését segíti elő. Ezért az izr. hitfelekezetnek a többi vallásokkal való egyenjogusítását, a többiekhez hasonlóan törvényesen való bevételeit képviselői állásánál fogva elő fogja segíteni, mert az igazi szabadelvűség egyik követelményének tartja; de az ügyet támogatandja különösen még azért is, mert ismeri az izraelitáknak a haza szolgálatában szerzett érdemeiket, melyekre hivatkozva ők tökéletes egyenjogúságot méltán igényelhetnek.

— A képviselők támogatást ígérő nyilatkozata evvel 79-re szaporodott. Pártárnyalatok szerint 49 szabadelvű párti, 13 nemzeti, 15 függ. és 48-as és 2 48-as párti.

— **Az ortho vezetés csinje.** Minden bevezetés és kommentár nélkül, hadd adjunk hírt a párját ritkító csinyről, melyet a hazugság műhelyének méltó vezetősége a lefolyt héten saját belső emberei számára nyélbe ütni jónak látott és a melyből ismét kitűnik, hogy miképp készíti a derék institúció tágabb körei részére a »közvélemény«-t. A magyar izraeli tudvalevőleg a receptió »veszedelme« fenyegeti. Jó messzire vagyunk ugyan még attól, hogy meglegyen, de végtére tény, hogy a zsidóság java óhajtja, kéri és hogy mozgalmat indított elérése érdekében. Elég ez arra, hogy a 22 év előtt néhány órára megválasztott orthodox közvetítő bizottság, melynek tagjai már nem léteznek és a mely megújítva soh'sem lett, a mozgalom ellen hajszát indítson. Nem csak azért, mert a sokat koptatott jelszavak: »meg kell menteni az orthodoxiát, veszedelmében a torah« alatt indítani szokott mentési munkálatok — mik soh'sem olcsók — praktikus credménnyel is járnak, hanem azért is, mert elvégre tennie csak kell valamit. A mozgalmat nem csinálta, ergo csinál ellenmozgalmat. Van-e az ilyen eljárásban moral, kátára, örök szégyenére válik-e a magyar zsidóságnak: az ilyenekkel a tánczmester-lókupeczből ortho pápává lett és az egész ortho dixiát orránál fogva vezető közvetítő bizottsági elnöke dehogy törődik. Előre prae-parált főembereit össze hívta hát a fővárosba, hogy »a receptionális mozgalom veszedelmével szemben ellenmozgalom indítását határozzák el.« Össze is jöttek: **Teitelbaum Chanaja Jomtov Lipman**, mármaroszi, **Schreiber Szimche Bunem** pozsonyi, **Schreiber Salamon beregszászi**, **Lipschitz Lipót** abaujszántói, **Reich Koppel** pesti, **Tannenbaum Feivel** szendrői, **Tannenbaum Jakab puttnoki**, **Grünwald Juda** bonyhádi, **Rosenberg József** püspökladányi, **Deutsch József** balassa-gyarmati, **Strasser Jakab** brezovai és **Silberman Saje** váci orthodox rabbik; továbbá **Ullman** nagyvárad, **Perlmutter** pesti és **Reismann** kisvárdai orthodox hitközségi elnökök. De im megtörtént a váratlan. Az összehívottak egy része, számítva községeik hangulatával, saját jobb meggyőződésükkel hallani sem akartak a receptió ellenes actióról, annál kevésbbé, mert eddig több mint 30 orthodox község csatlakozott már a mozgalomhoz és a többiekben is sok szimpátiával viselkednek az ügy iránt. Igaz, hogy nem mindnyájan értettek egyet. A püspökladányi rabbi például, **Reich Ignác** budapesti peszachliszt üzletének fő-felügyelője, kinek rendesen döntő szava szokott lenni a tárgyalásokon — és ezt saját reputációjára érdekében jelentjük ki, — dühös ellensége a receptiónak, melyet szerinte tüzzel-vassal kell kipusztítani. »Vosz i denn dosz, rebe, de Reception?« (szórol szóra idézek egy fül- és szemtanu előadása nyomán) kérdezé egy előtanácskozás alkalmával a mozgalom ellen dühösködő püspökladányit egyik kollegája. »Iech vász, vosz de Reception iz,« vágott vissza haragosan a szent »ausz-

smaden venn me tit de gancze medine, dosz isz de reception.« — A keddi és szerdai előértekezletek megállapodásra nem vezettek. Reich és vak hívei határozott ellenactióra öhajtották felszólítani a községeket (mert arról volt szó, milyen körlevelet küldjenek az orth. községekhez és milyen magatartást ajánljon nekik a gyűlés a receptió mozgalmával szemben) míg a többség legfőbb abba akart belemenni, hogy a hitközségeket passiv magatartásra szólítsák fel. Csakhogy ezek az urak más valamiről értesültek a „Pester Lloyd“ szerdai esti lapjából. El volt ott mondva, hogy a gyűlés elhatározta, miszerint felszólítja az orth. hitközségeket, „hogy a receptió ellen minden reudelkezésőkre álló eszközökkel mozgalmat indítsanak“, oka pedig az, mert a gyűlés a receptiót nem tartja időszertűnek és mert maga után vonhatná a vegyes házasságot. És ugyanezt a hirt közölte a szerda éjjel készülő csütörtöki reggeli lapok nagy része, holott a gyűlés a megállapodást csütörtökre halasztotta volt. A tisztelt vezetés praecjudikálni akart így a megállapodásnak. Csak nem fognak mást határozni, gondolta, mint azt, a mi már benne van az újságokban, mint határozat. Még aztán, ha esetleg meghamisítja majd a másképp megállapítandó körlevelet, hivatkozhatik az újságokra, hogy ott is úgy hangzott a határozat. Attól, hogy az ilyeu hamisítás ellen valaki a gyűlés tagjai közül felszólaljon, a vezetés nem fél. Tett ő már furcsábbakat, és az urak, hogy „chillul-hassem“-et ne okozzanak, szépen belenyugodtak. Megállapodás csütörtökön is csak hosszú viták után jött létre és, a jól kieszelt csíny ellenére, nem úgy, mint azt a vezér, az ortho-doxia gyalázatára, akarta. Elhatározták, hogy állásfoglalásra a receptió ellen a hitközségeket felszólítani nem fogják. A körlevél számára, melynek szerkesztésével a gyűlés a pozsonyi főrabbit bizta meg, a következő pontokat állapították meg, melyektől a főrabbi urnak eltérnie nem szabad: Az orthodox községek a receptió mozgalmához ne csatlakozzanak. Maga a receptió méltó dolog ugyan, de mert az országos irodától? indult ki, részt benne nem vehetnek. Nem vehetnek részt azért sem mert esetleg zsidóellenes mozgalmat szülhet, és mert (e következő pontot csak a pozsonyi főrabbi ismételt kérése folytán vették fel) a receptió a vegyes házasságra vezethet. — Ha a vezetés nem fogja gyakorolni régi praxisát neki nem tetsző megállapodásokkal szemben, mely abban kulminál, hogy: határozatok, amit akartok, ti haza mentek, én itt maradok és azt teszem, ami nekem tetszik — ez lesz a tartalma a szétküldendő körlevélnek. Hogy nem állja meg a krüikát, azt nekünk fejtegetnünk nem kell. A mozgalom nem az országos irodától indult ki, sőt ez ellenezte és csak kénytelen-kelletlen ment belé mint halgatag résztvevő; antiszemizmust nem keltett a mozgalom a választások alatt, még kevésbé tehető fel, hogy ezután történnék, a vegyes há-

zasság a receptióval egyáltalán nem függ össze. A receptió folytán a keresztény esetleg zsidóvá lehet, épp úgy amint hogy a zsidó kereszténynyé lehet, de hogy a két vallásbeli vallásváltoztatás nélkül törvényesen összeházasodhassék, épenséggel nem a kifolyása. De másrészt áll az is, hogy ha a kormány a vegyes házasság törvényét be akarja majd hozni, megteszi az orthodoxok helybenhagyása nélkül is és a világerő sem kéri ki eziránt a pozsonyi főrabbi nézetét. Sz.

— **A zsidó vallás egyenjogusítása tárgyában kiküldött nagy bizottság**, f. hó 7-ikén este 6 órakor a pesti izr. hitközség új tanácsépületének disztermében (Sip-utca 12) gyűlést tart. A vidéki bizottságok tagjai a fővárosi nagy bizottság tagjainak tekintemnek.

— **A képviselőházról.** Az országgyűlés képviselőháza megalakította szakbizottságait, s azokban a felekezetiünkbeli képviselők közül 8-nak egyik másik bizottságban plane elismerésszámba menő helyet juttatott. A felirati bizottságba Wahrmann Mórt, a jogügyibe Chorin Ferencz dr.-t, Jellinek Arthur dr.-t, Neumann Armin dr.-t, Mandel Pál dr.-t, a gazdasági bizottságba Wahrmann Mórt és Rosenberg Gyula dr.-t, a közmunkügyi bizottságba Neményi Ambrus dr.-t, a mentelmi bizottságba Chorin Ferencz dr.-t, az összeférhellen-ségi bizottságba Jellinek Arthur dr.-t, a pénzügyi bizottságba Wahrmann Mórt és a zárszámadási bizottságba Nagy Sándor dr.-t választották be. Ezek szerint Wahrmann Mór 3 bizottság tagja, Jellinek Arthur dr. és Chorin Ferencz dr. 2—2 bizottságnak a tagja. Ezenfelül a szélsőbalpárti Hefsi Ignácz indítványára a pénzügyi bizottság, a képviselőház legfontosabb bizottsága Wahrmann Mórt és a mentelmi bizottság Chorin Ferenczet választotta meg elnökévé, míg a közmunkügyi bizottság jegyzői tisztét Neményi Ambrusra bízták.

— **A miniszterelnök egy szép szava.** A szabadelvű párt minapi lakomáján Szapáry Gyula gróf miniszterelnök pohárköszöntője során a következőket mondotta: E pártnak nagy és magasias feladata van s ez az, hogy mindenekelőtt megszilárdítsa az ország viszonyait minden irányban, hogy annak lakossága vallás és nemzeti különbség nélkül teljesen összeforrt egységes nemzetet képezzen. (Élénk helyeslés) a hogy hazánk viszonyai politikailag, közigazgatás tekintetében és anyagiilag rendezve legyenek.« — Vajjon nem csak mint állampolgároknak, de mint a zsidó felekezet tagjainak is szabad-e ebből valamit kiolvasnunk?

— **A valuta ankét** már véglegesen megalakult. Tagjainak száma 21, kik között Beck Miksa, Beck Nándor, Kornfeld Zsigmond bankigazgatók és Wahrmann Mór orsz. képviselő neveivel találkoztunk.

— **A „Theologiai egylet“ felolvasásaira** melyek sorrendjét lapunk múlt heti számában közöltük, ismét felhívjuk a közönség figyelmét. Első felolvasási estély már f. hó 8-ikán este 6 órakor lesz. Ez alkalommal dr. Löwy Ferencz tart felolvasását a laikus közönség által kevésbé ismert, a zsidóság utolsó függetlenségi harczáról Bar-Kochba alatt. Utána olvasóink által előnyösen ismert Makai Emil készülöben levő bibliai drámája egy részletét fogja bemutatni. A felolvasások látogatása a közönség számára ezuttal annál könnyebbé lett téve, a mennyiben azokat nem a kissé távollevő szemináriumban, hanem a hitközség iskola-épületének disztermében (Sip utca 12) fogják tartani. Mind a 6 felolvasásra szóló jegy (kapható a felolvasási estén is a felolvasási terem bejárata előtt) 1 frt 50 krba kerül.

— **Egy érdemes asszony** hunyt el a fővárosban B a m b e r g e r szül. Prosznitz Rozália asszony személyében, 56 éves korában. Vagy 12 évig élt itt a fővárosban fia, B a m b e r g e r Béla dr. ügyvéd közelében, aki 2 éve a valuta kérdéséről irt becses munkájával akadémiai pályadíjat nyert, melyet jótékony célokra engedett át. Ez érdemes asszony szívvél-lelékekkel Szegedhez nőtt, ahol férje éveken át hitközségi elnök volt és a nagyhírű Löw Lipóttal együtt működött. Halálát megelőző utolsó kívánságaként is azt emlegette, hogy az ő otthonában, melyet csak fia kedvéért hagyott el, szeretne nyugodni. Kívánsága teljesült és hült tetemeit átszállították Szegedre, ahol nagy halottakhoz méltó temetésben részesült. A jószívű asszony ravatalánál, ki a szegedi izr. nőegyletnek érdekében, mint annak választmányi tagja buzgón működött és viszonyaihoz mértén bőkezűen gyakorolta a jótékonyt, Löw Immanuel dr. főrabbi megkapó gyászbeszédet tartott, a templomkar pedig gyászdalt énekelt. — Az elhunyt emlékét fia Szegeden 3000 frtra rugó jótékony alapítványokkal maradandóvá tette.

— **A szegedi irodalmi társaság**, mely a héten alakult meg, Kulinyi Zsigmond lapszerkesztőt, Löw Immanuel főrabbit és Milko Izidor dr.-t is tagjai közé számítja.

— **Kitüntetett jogi szakmunka.** Az igazságügyminiszter kiváló munkatársunknak, Márkus Dezső dr. a »Jogi Szemle« szerkesztőjének »Felső bíróságaink elvi határozatai« cz. gyűjteményes nagy munkáját, mely 20 éves joggyakorlatunk eredményeit rendszeresen feldolgozva foglalja magában, február hó 20-án kelt körrendeletével a kir. táblai elnökök útján megrendelésre ajánlotta az első folyamodású bíróságoknak. — A művet a jogászvilág is osztatlan elismeréssel fogadta.

— **Rabbiválasztás.** Mint értesülünk, a községi rabbiszékre, mely Richter Zsigmond dr. jelenleg érsekújvári rabbi távozása folytán megürült, Wiener Márk dr. volt mindszeinti rabbit választotta meg. Az állásra többen pályáztak, de a február hó 14-iki választás alkalmával Wiener dr. maradt többségben. A községi derék új rabbija e hó vége felé el állomását.

— **Szép példa.** Wellisch Alfréd budapesti városi képviselő a józsefvárosi jótékony egyesületnél

1000 frtos alapítványt tett. A választmányi gyűlés mely ezt a minap Berzeviczy Albert dr. államtitkár elnöklete alatt tudomásul vette, elhatározta, hogy a nemeslelkű adományozónak a szép példaért küldöttségileg mond köszönetet.

— **Bőkezű törvényhatóság.** Ujvidék város őszi közgyűlésén, — mint velünk közlik, — Preszburger Gábor hitk. elnök fáradozásai folytán az ottani izr. iskolának 1400 frtos subvenczióját 2700 frtra emelték fel s az új iskola építési céljaira az önfelül 2500 frtot szavaztak meg. A belügyminiszter e közgyűlési határozatokat jóváhagyta. Ahol a felekezeti intézmények ilyen szép támogatásra találhatnak, ott bizonyára példás jó viszony uralkodik a város lakossága között.

— **Az újpesti hitközség tiszujítása** — mint nekünk írják — rendkívüli érdeklődés mellett folyt le s különösen az elnökválasztás okozott nagyobb küzdelmet. A többség Friedmann Armin mellett nyilatkozott, ki egyidőben már vezette a község ügyeit, s emiatt a szép templom és tanácsház építése körül, valamint a rabbi, jegyző s más tisztségek szervezése körül szerzett érdemeit. Az újra megválasztott elnök tisztét kész programmal foglalja el, melyben ott van a felekezeti iskola létesítése, új községháza építése, a templom körülparkozása stb. Tisztarsaivá a következőket választották meg: König Adolf alelnök, Fischer Antal pénztáros, Wittmann Miksa ellenő, Geiger József és Palotás Adolf előjárók, Schein David, Glück Ignác, Schönhauser Samu és Nadl Zsigmond templomelőjárók továbbá Fornheim David és Handl iskolaelőjárók. — A viszonyokkal ismerősek a választás eredményét szerencsésnek tartják.

— **A legszebb emlékjel.** Buziási Eisenstädter Ignác temesvári keresk. tanácsos és hitk. elnöknek sok reményre jogosító fia Árpád, ki tartalékos hadnagy volt. — Olaszországi utjáról meg térve, Bécsben hirtelen elhunyt. Az eset tavaly — mikor mi is számot adtunk róla — nagy részvétet kellett s a mélyen sajtolt szülék gyászában igen sokan osztoztak. Az elhunyt jóbarátai és ismerősei azonban nem érték be ezzel, hanem a gyászhatása alatt nyomban gyűjtést indítottak és elhatározták, hogy a megboldogult nevével méltóan örökítik meg. A pár órás gyűjtés eredményét, 2000 frtot, a gyásznapi első évfordulóján juttaták rendeltetési helyére. A Telbisz Károly dr. temesvári polgármesternek küldöttségileg átnyújtott alapítvány-levél szerint az adakozók a bold. buzai Eisenstädter Árpád nevére egyenkint 1000 frtos alapítványt tettek, oly rendeltetéssel, hogy az egyik 1000 frt kamatai egy kiváló VI.—VII. osztálybeli tanulónak juttatandók, a másik 1000 frt kamatai pedig a gyásznapi évfordulóján a város szegényei közt osztandók szét, még pedig mindkét esetben felekezeti különbség nélkül.

— **100 éves Chevra.** A esáktornyai Chevra Kadisa — mint velünk közlik — f. hó 6-ikán üli meg fennállásának 100-adik évfordulóját. Az örömnapi nagy ünnepséggel készülnek.

— **Az orsz. rabbiképző önképző köre** f. hó 6-ikán d. n 3 órakor az intézet nagytermében (Rökk Szilárd u 6) diszgyűlést tart. A változatos tárgysor az elnöki megnyitón kívül 6 számot tartalmaz.

— **Üdvös ujtás** című mult heti hírünk folytán, melyben a pesti hitközségnek azon intézkedését, hogy a barmiczva fiukhoz az oltár előtt beszédet intéztet, méltányoltuk. — két helyről is kaptunk felszólalást Mindakettő a maga számára reclamálja az elsőbbséget. Az egyik reclamáló Ó-Budáról érkezett, a hol Klein dr. főrabbi már 4½ esztendei ottléte óta gyakorolja e maradandó emlékü vallásos tanítást, a másikat pedig Győiből kaptuk, ahol meg Fischer Gyula dr. főrabbi mindjárt hivatalba léptekor meghonosította a pesti hitközségnek példaként odaállított üdvös ujtását. Természetesen szívesen regisztráljuk mindakettőt, sőt azt se bántók, ha e szép szokásnak még az említett kettőn kívül is régebbi multjával állnának élénk, mert ez csak azt bizonyítaná, hogy az nemesak első tekintetre, hanem idők folyamán is bevált olyan üdvös ujtásnak, aminőnek mi odaállítottuk.

— **Községkerületi képviselők.** A pesti izr. hitközség f. hó 20-iki közgyűlésén 47 községkerületi képviselőt fog választani. A már megtörtént választásokról a következő tudósítások fekszenek előttünk: Ó-Budán Bányai Fülöp dr.-t, Baruch Miksát, Goldberg Rafael dr. főrabbit és Weisz Dávidot; — Kecskeméten Kecskeméti Lajos dr.-t, Bárány József dr. főrabbit és Szemző Sándort, — Aszódon Hacker István dr.-t és Huszerl Sándort; — Abonyban Weisz Adolfot és Vajda Béla dr. főrabbit; — Czeglőden Feldmann József dr. főrabbit; — Kécskén Szöbl Ármán dr.-t; Csongrádon Büchler Márton főrabbit; — Nagykikindán Weisz Ignác dr.-t Spitzer Mór dr.-t meg Rosenstein dr. főrabbit választották meg.

— **A Pester Lloyd társaság** február 28-iki közgyűlésen Ullmann Sándor dr. bőven méltatta azon értelemeket, melyeket a társulat lapja Magyarország kereskedelmének felvirágoztatása, a hazafias szellem ápolása terén szerzett, jutott meleg szó a lap nemzetközi volta folytán Magyarországra hármló előnyöknek s a szerkesztőség tagjainak méltánylására is. Csak egy pontot hagytak érintetlenül s ez az, amit a Pester Lloyd a humanizmus szolgálatában nyújt. Pedig a társulat lapja, nemesak új jótékony intézmények teremtéséhez adott eszmét, hanem szakadatlanul növeli, fokozza a humánus közérzületet, melynek számára olvasói között olyan gárdát teremtett, hogy annak messze földön sincsen párja. Nem a mi állításunk, hanem a lap hasábjain nap nap után megjelenő jótékony adományok egész oszlopai tesznek erről tanuságot. Bárhol, bármily téren legyen szükség az anyagi segítségre, a jó szívek megnyilatkozására — a szóban forgó lap legelől áll a gyűjtéseivel. Tűz vagy vízkárvallottak, közjótékonyaságu intézmények, alkalmi szerencsétlenségek nemesak szószólót, de pártfogót találnak a Lloydban. Hogy a legkisebb fekvő e nemű tényeit említsük, hát utalunk az árvamegyei éhínségek számára eszközölt gyűjtésre, mely rövid néhány nap alatt meghaladta a 6000 frtot, az orosz zsidók számára gyűjtött több mint 10,000 frtra, a régebbiek

közül a szegedi vízkárosultak javára összehordott 136,000 frtra. Sőt a mi olvasóinkra nézve az sem lehet érdektelen, ha azt a valóságot konstatáljuk, hogy a Lloyd jótékonycélú kimutatás között, mikor nem felekezeti segélyről van is szó, legsűrűbben a zsidó szívek megnyilatkozásával találkozunk.

Uj elbeszélésünkre. melyet lapunk máj számában kezdünk meg, különösen felhívjuk tisztelt olvasóink figyelmét. »Az erősek« a zsidó népeletet tárgyaúl vevő elbeszélő irodalomnak valóságos gyöngye. »Mendel Gibbor«, ez az elbeszélés eredeti címe, tudunkkal meg van már francia, angol, olasz, holland nyelven és eredeti német kiadása nyolczadik editióját érte el. Magyar nyelven legelőször lapunk közli és meg vagyunk róla győződve, hogy ugy tárgya, mint remek alakjainál (egyesekek valóságos pholografiák) fogva igazi gyönyörére fog válni tisztelt olvasóinknak. Bernstein alakjait a galicziai kis-városból (maga is galicziai volt) vette Kor: az ötvenes évek.

Külföldi hírek.

— **Ahlwardt elítéltetése** nagy csapás a németországi antisemitizmusra. A hirhedt rectorra — mint irtuk — mindent a sárba rántó könyve miatt a törvénytörés négy havi fogházat mért, de ami ennél még lesújtóbb a német antisemitizmusra, az az ügyész vádbeszéde volt. A németországi sajtó maga is ezen conclusióra jut. Így a »Volkzeitung«-ban a következőket olvassuk: »Ha az antisemiták egyáltalán nem volnának érzéketlenek mindavval szemben, ami a művelt és erkölcsös ember előtt utálatra méltó, ha a politikai tisztesség tekintetében a legelembb követelményeken is otromba mód túl nem tennék magukat, és ha az idők folyamán nem szoktatták volna hozzá, hogy legismertebb szájhőseiket a hazudás és rágalmazás legmegvetőbb eszközeivel lássuk a kipusztíthatlan ostobák megnyerésén fáradozni: akkor az Ahlwardt pörben von Rheinhaben államügyész által tartott vádbeszéd következtében szégyen és gyalázat miatt rákvörösre kellene pirulniok. Ő, Ahlwardt, az istenített hős, az ünnepest szent, akit fanatikus »német férfiak« tetszés nyilatkozatokkal halmozták el, ha a népgyűléseken a rágalmazás mérgét marokszámra szórta szerteszét, ha a tömeg legrosszabb hajlamait raffinált módon egyesek és hatóságok ellen feltűzette ő, a »nagy férfi«, kit az alávaló, az országot szégyennel és gyalázzal elhalmozó antisemita »mozgalomban« az 1. szám illet meg, az államügyész véleménye szerint könyelmű, frivol és lelkiismeretlen módon az »aszondták, mondták«-ot becsületbe vágó rágalmazásokká dolgozta fel, hogy hallgatóit »megesiklandozza«, alávaló boltrány keresésből tehát és hogy e mellett anyagi előnyöket szerezzen, tehát szánalomra méltó pénzvágtyból, világga boesajította brosuráját, azt a sivár közveszélyes tákolmányt, melyről azt mondja az ügyész, hogy az az »iparilag üzött becsületszabdálás« rovatába esik. Ehez a »méltatáshoz« nincs mit hozzátennünk, mert eléggé nyilvánvaló befőle, hogy Ahlwardtban nem pusztán az egyént hanem egy veszedelmes elem típusát annak minden kinövésével együtt elítéli.

— **Tilos az ut Amerikába.** (?) Néhány napilap azt írta, hogy az Egyesült Államok kormánya megtiltotta a kiutasított orosz zsidók bevándorlását, mert állítólag kiütött köztük a foltos tifusz. A tilalom e hírek szerint ideiglenes volna és gyakorlati kivételét az képezné, hogy öt nagyobb hajózási vállalat az éjszakamerikai kormány megkeresése folytán egyelőre beszüntette az orosz zsidó menekülők szállítását. A »Wes. Ztg.« azonban másként van értesülve. Szerinte az Unio kormánya abból indulván ki, hogy az utóbbi időben több tifusz beteg orosz zsidó érkezett Éjszakamerikába, fölhevítta a gőzhajótársulatokat, hogy a menekülő orosz utasok felvételénél ezeknek egészségi állapotát nagyobb figyelemre méltassa. A bevándorlás azonban nincs eltiltva.

— **Feloszlatott jesiva.** A woloschini jesivát, mely egyike a legrégebbeknek, feloszlatták. A közoktatásügyi minster rendeletét a jesiva vezetőjével a város helytartója közölte, még pedig azzal, hogy az előadások azonnal beszüntetendők és a nem helybeli tanulók kötelesek a várost két napon belül elhagyni. Elképzelhető, hogy az ukáz nemcsak a közvetlenül érdekelteket, hanem az egész község zsidóságát is, melyre nézve a jesiva a felekezeti szellem központja volt, mélyen lesújtotta.

— **A Palesztina-gyarmatosító skót keresztény társulat,** melynek megalakítását annak idején jelentettük, annyi hívet nyert még terve számára, hogy, mint Londonból jelentik, most már hetenkint 150 font sterlinget küldhet Palesztinába az orosz zsidók gyarmatosítására. A társulat szentföldi megbízottja azt is tudatja, hogy a rendelkezésére bocsajtott összegekből Jaffában és Jeruzsálemben naponta 1000 orosz zsidó élelmezéséről tud gondoskodni.

— **Honduras köztársaság és az orosz zsidók.** Azon ténynyel szemben, hogy az orosz zsidók bevándorlása elől a legtöbb állam elzárja sorompóit, megkapó jelenségnek tetszik, hogy Honduras középamerikai köztársaságban egy a kormányhoz közel álló lap azt indítványozza, hogy a kormány kedvező feltételek mellett begyarmatosítás céljából engedjen át egy darab földet az orosz zsidók számára. A szóban forgó cikk azt mondja ugyan, hogy az éghajlat kezdetben nem igen felelne meg az orosz menekülőknek, a fekete tenger környékéről érkezők azonban csakhamar hozzászoknának. Ha a hír megerősítést nyer, akkor az angol russo jewish committee helyszíni tanulmányokat tétel s nem lehetetlen, hogy az említett köztársaságban a kormány hozzájárulásával orosz zsidó koloniákat létesít.

— **A bécsi dolognélkülieknek** *Rotsbild* báró 15000 forintot adományozott. — Friedländer Regina

pedig 8 napon át naponként 5000-5000 kolbászt osztott szét közöttük.

— **Kitüntetés.** Kaposi Mór dr. bécsi egyetemi orvostanárt, aki magyar származású, ő felsége a Lipóttrend lovagkeresztjével tüntette ki.

— **Az angolországi orosz zsidó-telepítő társaságok** szorgalmasan folytatják munkájukat. Buzgalmukat előmozdítja a támogatás, melyben zsidó és nem zsidó részről egyaránt részesülnek. Érdekes, hogy a minap egy névtelenül maradni óhajtó keresztény urnő a russo jewish committeehez értékes gyémánt melltit juttatott s a kíséző melegebangú levélben azt írta, hogy a társulat használja fel azt az orosz zsidók javára. Az áldozatkész keresztény urnő szép példája bizonyára vonzani fog.

— **Héber iskola és könyvtár.** A «Dorseleson Zion» egyesület — mint Konstantinápolyból írják, a minap nyitotta meg héber iskoláját és könyvtárát. Az iskolában a tanítás nyelve héber.

— **A népboldogítók taborából.** A pardu-bitzi antisemiták vezetőjét Just J. kereskedőt — egy Prágából érkezett jelentés szerint — család miatt 15 havi fegyházra ítélték.

— **Vysnegradszky-Luzzattinak.** Az olasz pénzügyminister Luzzati, Vysnegradszky, az orosz pénzügyministertől igen hízeg levelet kapott. Vysnegradszky ebben a levélben bámulatát fejezi ki azon nagy és áldásos munkákkal szemben, melyeknek Luzzati egész erejét szenteli s a melyek nemcsak az olasz honfitársak, hanem a világ minden emberbarátjának elismerésére rászolgálnak. Ez az elismerés eminens jelentőségű, mert olyan helyről éri a zsidó valóság egy hű fiát — ahol Luzzattinak száz meg százezer hitsorsosát mint veszedelmes elemet földönfutóvá teszik.

— **Orosz menekülők Azsiában.** Chinából jelentik a »Daily News«-nek, hogy az Amu Daria melletti Kundratba Oroszországból menekülő zsidók érkeztek, akik itt megtelepedni szándékoznak és ez ügyben az emirhez már be is nyújtották a kérvényt. — China e tartományában nincsenek zsidók, mivel 1864-ben valamennyit rákényszerítették, hogy az izlam hitre térjen. Emir said Mohamed khan nem ellensége ugyan a zsidóknak, mégis Oroszországra való tekintetből, egyelőre megfontolóra veszi a kérelmet; míg érdembeli határozatot hoz, megengedte, hogy a zsidók, akik turkomán karavánokat követve, 18 napi ut után érkeztek Chinába, Kundratban maradjanak. A letelepülni kívánók selyemtenyészéssel és kereskedelemmel szándékoznak foglalkozni, mert a föld a mivelésre nem alkalmas.

LÖFLER fogorvos Budapest Váci-utca 25
Rendel 9—5.

Pályázat.

A szabadkai izr. hitközség 1200 frt. fizetéssel javadalmazott rabbi állásra pályázatot nyit.

Ezen állásra a rabbiszemináriumot végzett magyar állampolgár pályázhat, kitől megkivántatik, hogy:

1. A gymnáziumban, a tanítóképzőben és a polgári iskolában a hitoktatást végezze.

2. A felekezeti és az elemi iskolákban a hitoktatásra a felügyeletet gyakorolja.

3. Az imaházakban a mai igényeknek megfelelő magyar és német szónoklatokat képes legyen tartani és a jelenlegi főrabbit akadályoztatása esetében minden tekintetben helyettesítse, és ehhez való jogosultsággal és képesítéssel bírjon.

A pályázati határidő 1892. évi április hó 1-én jár le és próba szónoklatra csakis a meghívottak bocsáttatnak, kik magyar és német szónoklatot tartoznak előadni.

Utiköltségre csak az tarthat igényt, ki megválasztva lesz.

A pályázatok az alulírt elnökhöz küldendők.

Szabadka, 1892. márczius hó 1.

Frankl Antal
hitk. jegyző.

Kunetz Mór
hitk. elnök.

Pályázat.

A békési izr. hitközségnél üresedésbe jött egy **kántor-sakter paszkener állás**. Pályázónak, jó előmádkozónak, sochet ubodek vekore és mohelnek és mint paszkener hattara-okmány birtokában kell lennie. Évi fizetés 450 frt, szabad lakás, fél sechita és a szokásos mellékjövedelem.

Pályázók folyamodványaikat, feltüntetve eddigi működésüket és családi állapotukat folyó évi **márczius 20-ig** alólirottához küldjék be.

Próbaelőmádkozásra csakis a meghívottak jelenhetnek meg, azonban a 30 forintban meg-

állapított összeget csakis a megválasztott mint összköltségpótlékot kapja meg. Az állás f. évi május 1-én elfoglalandó.

SCHWARCZ SAMU,
hitk. elnök.

Pályázat.

A székesfejérvári izr. vallásközségnél f. évi május hó 1-én 600 frt évi fizetéssel egybekötött **II. kántori állás** betöltendő. Csakis tenor hangú, zeneileg képezett oly pályázók kérvényei fognak tekintetbe vétetni, kik az énekkar vezetésére és az elemi iskolában az ének tanítására képességgel bírnak. Megkivántatik azonkívül, hogy pályázó »mohel« és »sochet-ubodek vekoreh« legyen, ki egyelőre azonban csupán mint baromfimesztő fog alkalmaztatni.

Kellően felszerelt kérvények f. évi **márczius 31-ig** alulírt elnökhöz intézendők. Próba-előadásra csak a meghívottak jelenhetnek meg; utiköltségre csak a megválasztott tarthat igényt.

Székesfejérvár, 1892. február 19.

BORSODI MIHÁLY, Dr. **NEUMANN BERNÁT,**
hitk. jegyző. hitk. elnök.

Pályázat.

A pesti izr. hitközség kórházában a **gondnoki** állás megüresedvén, annak betöltésére újból pályázat hirdettetik. Ezen egyelőre három évi ideiglenességgel járó állással 1000 frtnyi évi fizetés, természetbeni lakás, fűtés, világítás van egybekötve.

Az alkalmazandó egyén köteles az állás elfoglalása előtt 500 frtnyi biztosítékot letenni.

Pályázók, kik a 40-ik életével még nem érték el, a magyar és német nyelvben, u y mint a gazdálatsági könyvvitelben jártassággal bírnak, felszólítatnak, hogy e hivatal ellátására való kérvényük, életkorukat (születési bizonyítvány) családi állapotukat és eddigi alkalmaztatásukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványaikat f. évi márczius hó 15-ig a pesti izr. hitközségi titkári hivatalában (VI. ker. sip-u. 12.) benyujtsák.

Az állás elnyerésére nézve előnnyel bírnak oly folyamodók, kik hasonló állásban már azelőtt is sikerrel működtek.

Budapesten 1892. márczius 1.

A pesti izr. hitközség előljárásága.

Pályázat.

A fűzesgyarmati orth. izr. hitközségnél 1892. május 1-től 350 frt évi fizetéssel, szabad lakással, fél sechita és szokásos mellékjövdelemmel javadalmazott előimádkozói állás betöltendő. Pályázótól megkivántatik, hogy korszerű előimádkozó שוחט ובורח וקררה és kellő jártasságu מוהל legyen.

Magyar honosság, képzettség, eddigi működés, családi viszonyok és vallás erkölcsi előéletet igazoló bizonyítványokkal felszerelt kérvények 1892. április 1-ig a fűzes-gyarmati orth. izr. hitközségi előljáráshoz czimzendők! Próbaelőadásra csak a meghívott hocsáttatik és utiköltségek csak a megválasztottnak térítetik meg.

Fűzes-Gyarmat (Békés m.) 1892. február 29-én

A hitközségi előljáráshoz

Fenákel Hermann

hitk elnök.

A legújabb és legjobb szabadalmazott

szikviz gépeket
folyékony szén-sav használatára ajánl

MANDLER VILMOS, Budapest

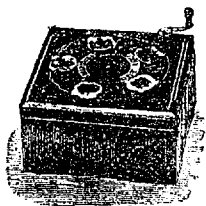
Karpfenstein u. 18.

Első magyar gyümölcszörp és gaseuse-gyár

VARJU KAROLY hangszergyáros

a komáromi kiállítás jury-tagja,

Budapest, Kerepesi-ut. 57. sz.

Egyedül jogosított készítője a szab. **üveg-oszlopszatu** hangszimbalomnak, mely négy nagy éremmel van kitüntetve.

Nagy választékban **vonós, pengető, hajtó és húzó hangszerek**, a melyeknél 15% engedményt takarítunk meg, ha

a 200 képpel illusztrált ingyen árjegyzéket kérjük egy levelezőlapon.

Czimbalmok részletfizetésre is kaphatók.

Kohn Arnold

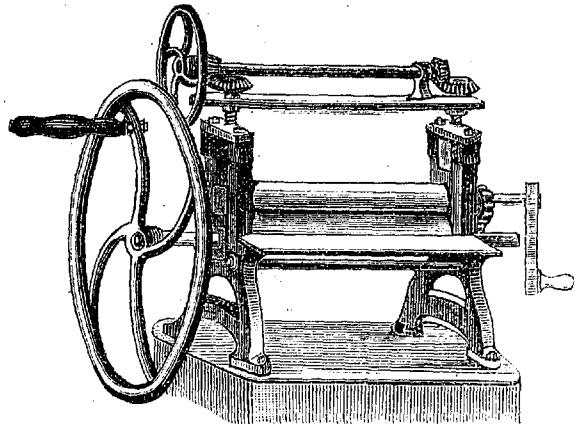
gazdag sarkóraktárát

(Váczi-körut 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sarkóállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

zép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a cég jó hírneve.

— Szombaton és ünnepnapokon zárva. —

מצינת - gépek

olcsó áron kaphatók

FEIWEL LIPÓT

gyárában.

BUDAPESTEN, ARADI-UTCZA 60. SZ.

Képes árjegyzék kívánatra ingyen küldetik.

Fogorvos BARNÁ Budapest, IV. kerület
Váci-utca 24. szám. Rendel 9—5 óráig.

A pesti hazai első takarékpénztár-egyesület.

A pesti hazai
első takarékpénztár-egyesület

1892. évi márczius hó 6-án délelőtt 10 órakor
Budapesten, a vármegyeház nagytermében
(IV. gránátos-utca)

rendkívüli közgyűlését

tartja.

Tárgysorozat:

1. Határozathozatal az igazgatóságnak a f. évi február hó 6-án tartott rendes közgyűlés elé terjesztett lemondása tárgyában.

2. Az igazgatóság és a felügyelő bizottság által a folyó évi rendes közgyűlésből kiküldött részvényesek közreműködésével az alapszabályok és a szervezet módosítása iránt készített munkálat s az igazgatóság és felügyelő bizottság erre vonatkozó jelentésének tárgyalása és ezek iránti határozat.

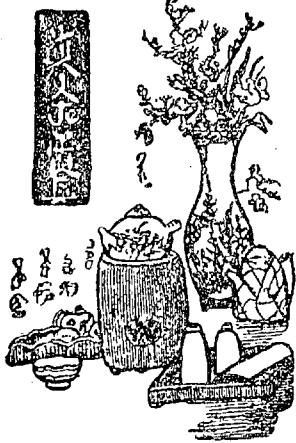
3. Az igazgatóság tagjainak a módosítandó alapszabályoknak megfelelő számában leendő újbóli választása, esetleg kiegészítése.

4. A felügyelő bizottság és választmány tagjainak a módosítandó alapszabályoknak megfelelő számra leendő kiegészítése s az ugyanezen testületekben lemondások folytán üresedésbe jött, s az eszközleendő választások folytán netán megürülő helyeknek választás utján való betöltése.

Az igazgatóság.

BIEBER ANTALtea- és rumkereskedése
BUDAPEST,kerepesi-ut 6. sz. a «Pannonia»
szállodával szemben,mint kiválóan különlegességi üz-
let ajánl egyenesen importált
kinai és orosz karaván-teát*Valódi jamaikai rumot,
Cuba- és brazíliai rumot,
legfinomabb faju kávékat, u. m.
Ceylon-, Cuba-, Menado-, Java-
Mocca-kávékat, stb.*Négy 3/4 kilos csomaggal a legolcsóbb árak szerint
bérmentve.Belföldi, kőbányai saját termései és külföldi boro-
kat, magyar és francia cognacokat legfinomabb gyá-
rakból, likőrök, kőbányai kiviteli palacsintákat, tea-sütemé-
nyeket, csokoládé francziát, Suchard stb. s sok más szük-
ségleti cikkeket a legjobb minőségben a legolcsóbb napi
árfolyam szerint.

Arjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve

Univ. Med. Dr. **RENNER**
vizgyógyintézete

Budapest, VII., Valero-utca 4. sz.

Az intézet, (mely az 1872-iki év óta fennáll), a
Hidrotherapia minden modern eszközeivel van
ellátva. Ugyanott a természetszerű kezelés mellett
sikerrel gyógyíthatók:

1. **A különféle hátgerincz és ideg-
bajok,** Hysteria, Hypochondria, Melan-
cholia, álmatlanság, fejfájás stb.
2. Szédülés, vértorlódás, vérszegénység,
hőszám-zavarok, **nemi bajok** és **általá-
nos gyengeségek.** midőn ezek minden
egyéb szer hatásával dacolnak.
3. Gyomorbélhurut, székrekedés, a belek
renyhése, puffadtsága, hasbéli pangása stb.
4. Rheumás bajok.

Télen igen észszerű berendezés.*Árak mérsékeltek. Prospectus kívánatra.***Benlakók és bejárók felvétetnek.**

TELEFON 1049. 24-9

A Pannonia gőzmalom társaság Budapest

a szükséges husvétli lisztminőségeket

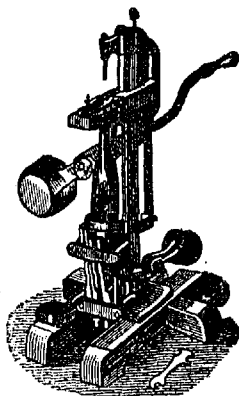
**a budapesti gőzmalmok eredeti lisztszámainak
megfelelőleg**

a helybeli rabbinátus elnöke, főtisztelendő Brill Sámuel L. ur és tisztelendő Pollák Lipót ur

SZIGORU ELLENŐRZÉSE

mellett gyártja és szives megrendeléseket a legjutányosabb napi árak mellett fogadatosít

Czím: Pannonia gőzmalom Budapest.

ERDEI FERENCZmechanikai gépműhelye
Budapest, Hársfa-utca 24.Ajánlja magát ipartelepek berendezésére, készít
pinczegazdászati gépeket és eszközöket, elfogad
sodronyágybetét gyárak teljes berendezését. —
Tárgyaknak tömeges gyártását stb. Javításokat
gyorsan és jutányos áron eszközöl.RÁTH MÓR kiadása, Budapest,
Gizellatér Haas palota.**A ZSIDÓK EMANCIPÁTIÓJA**

Irla: Br. EÖTVÖS JÓZSEF.

Diszkiadás. Ára. — — — — — 60 kr.

Póstán bérmentve — — — — — 65 kr.

Oly esetekben, midőn az ügy ér-
dekében nagyobb számú példány ren-
deltetnék meg, azokat a ránylagos
árleengedéssel lenne szeren-
csém átengedni, miről bővebb
értesítéssel szivesen szolgálok. Min-
den más könyvtáros is azon helyzetben
van, hogy tömegesebb megrendelése-
ket kedvezmény-árakban részesítsen.

Interviewek.*)

Minthogy utóbbi időben divattá vált a tömeges meginterviewolás, a mi lapunk sem akar elmaradni a többiek mögül. Szerkesztőségünk ugyanis tíz kipróbált ügyességű újságíró küldött ki közéletünk jeleseire, hogy véleményüket kikérje a bennünket oly közelről érdeklő receptió kérdésében.

Terünk szűk volta nem engedi, hogy az összes megtörtént interviewokat reprodukáljuk. Kiválogattuk közülök az érdekesebbeket, melyeket minden kommentár nélkül adunk ki. És pedig a következőkben:

Szapáry Gyula gróf.

A fölvetett kérdést ismerem, tanulmányozom is, mert reformprogrammomba illesztettem mindjárt kormányra lépésem kezdetén. A napokban Bécsbe utazom s hazajövetelem után szívesen tovább fogok róla gondolkodni. Egyelőre lelkesedjék sokatmondó hallgatásomért.

Schopper György püspök.

Szent Pál apostol XVI. levelében mondja: »És eltévedt az én nyájam, ki vezetői vissza?« Véleményem szerint csak a katolikus vallás képes erre. Azért ideje volna, ha a sok rabbinus helyét pápai szentszéki ülnökökkel töltené be a vallásügyi kormány. Mert maholnap megérjük, hogy a plébániákra is zsidókat fognak kinevezni.

Zichy Nándor gróf.

Mély keresztényi hódolattal csatlakozom főmagasságu Schopper püspök ó excellentiája szabadelvű véleményéhez.

Csatár Zsigmond.

Bizony édes lelkem, nem egyszer mondtam én már, mit Petőfi olyan zengzetes kedélyvel énekelt meg, hogy

»Bánatosan zeng a madár
Vesztett párját siratja...«

Én nem vagyok ugyan madár, de azért mégis bánat fog el, mikor látom, hogy hön szeretett Moyses-vallású polgártársaink milyen követelőzőleg lépnek fel, holott az ő vérük nem áztatta sem Pusztaszer, sem Mohács mezejét. Még a receptiót is akarják? Mi marad meg akkor a szegény elárvult magyar nemzetnek, ha még ősi jussából is kiforgatják? Elégedjenek meg a pénzzel meg a hatalommal, de a receptiót, melyet igaz keresztény voltomnál fogva nem szavazhatok meg, hagyják meg nekünk. Mondja meg izraelita szeretett polgártársainknak, hogy tiszteltetem őket, fordítsák pénzüket és buzgalmukat inkább a rabigában görnyedő szent Lengyelország felszabadítására.

(Ezután munkatársunkat egy pohár szilvóriummal és egy pipa dohánynyal kínálta meg.)

Reich Ignác.

(Magyarra fordítva.)

A receptió az én hatalmam végőráját jelenti. De hát minek ez a receptió? Micsoda az a receptió? Hát ősapáink nem voltak hithű zsidók receptió nélkül is? Ha még én indítottam volna meg! az egész más volna, akkor pose jiszróel volna mindenki, ki nem csatlakonék hozzá. De így! Különben köszönetemet küldöm a neologoknak, mert most legalább megint megmenthetem az orthodoxyát. De várjon csak, kedves reporterleben, nem tenne maga sidecht? Soll iech azoi leben, magának való leányt tudok, sok, sok pénzzel. Magából azután, ha megnöveszti a szakállát és kicsit a peieszt, olyan betámt zsidó lesz, hogy no! (oldatvást Viadorhoz: Velled észre, a mamzer benenidet, hogy kiforgattam az azesz receptióból és hogy megnyertem magamnak? Ez most utánam fog futni mint a bolond. Ezt tanuld el, szógám.)

Pappenheim Sámuel

(pozsonyi orthodox elnök).

Az a kérdés, mennyiben viszi előbbre a receptió a Márton-ludak ügyét? Mert nálunk ez a fődolog!

Irányi Dániel.

Évek óta hangoztatom és tudom, hogy évek múlva is fogom hangoztatni az általános vallásszabadságot és erkölcsös polgári házasságot.

Bánffy Dezső báró.

Minthogy véleményem szerint ebből a kereszténységre nem háramlik kár, a zsidóságra pedig hárszon: nem sokat kérjük a zsidókat, tetszik-e nekik, vagy nem, hanem megadjuk nekik akaratuk ellenére is. Végre is mi parancsolunk ez országban és házban.

Szilágyi Dezső.

Azon contraindicált nexusbeli állapotokkal szemben, melyek az exact jogi theoriák tömkelegén át a személyes harez ádáz gyűlöletében nyilatkoznak meg egyrésztől, de nem kevésbé a fidei commissum elvont fogalmának mélyebb rétegeiben ágazódnak el másrésztől, azt vélem leghelyesebben követendő utnak, mely a kormányt a középkori sötétség ellen kivivott erkölcsi diadalában a szabadelvűség delelőjén oly kiváló módon teszi alkalmassá — bár a jezuizmus közbe kiáltja üres veto-ját, mely azonban eredménytelenül hangzik el a pusztában — az ellenzéki viselkedet elnyomására. Azt hiszem megértett!

* * *

Az interviewok hitelességeért a felelősséget el nem vállalja

Lévai Dezső.

Magyar-zsidó családok.

Álom.

III.

Elbeszélés.

(2)

Főfájással ébredt fel. Levért, nyugtalan, ideges napja volt. Minden terhére esett, a nagy szilánkokban hulló hópolyheket gyűlölte, mert elvették a téli nap ragyogását, s megrontották a délelőtti korzót.

Ott állott az üveg ajtó előtt s maga elé merengett. Sok dolga lenne. Leveleket kellene írnia Budapestre, tanárához, s az akadémiai titkársághoz. Dolgoznia kellene az értekezésén, s úgy érezte, hogy lenne neki még más valami dolga is. De mi? Hasztalan rörte rajta a fejét.

*) Kedves humoristáknak, a Rákossy Viktor (Sipulus) alkotta iskola egyik legszerencsésebb képviselőjének ezt a jóízű tréffáját nem csak a purim közelségére való tekintettel, de közöljük azért is, mert bohósága mellett az emberek és viszonyok nem egy helyen való talpraesett megítéléséről tesz tanubizonyságot.

Szerkesztő.

Főnöke megszólította:

— Nos, hogy mulatott tegnap, Béla?

— Jól.

— Ki tetszett?

— Mindenki.

— Tehát a kis Melanie is?

— Az is.

— Ugy-e szellemes gyerek?

— Az.

S önkénytelenül hozzátette:

— Fáj a fejem.

— Rossz jel — mondta rá a főnöke s ott hagyta.

Bántotta valami! De mi? Tanakodni kezdett magával. Tehát — jól mulatott, Melanie szellemes, anyja meghívta, ő akkor örvendezett. El fog menni. Elvégre, ha elvinné? Ella is így tervezi. De elvei? »Csak szerelmem tárgyát vezetem oltárhoz.« Így fogadta fel naplójában. Ugy is fog tenni. Szereti-e Melaniét? Már?..

Bántotta valami. De mi?

Ella jött meg.

— Nos? Ugy-e el vagy ragadtatva. Láttam!

— Láttad? — kérde megrettenve.

— Hát hogyne? A medve felébredt téli álmából.

Hogy csillogott a szemed, hogy rátapadtak a Melanie csókos ajakára. Béla, tegnap nekem is tetszettél. Olyan jámbor képet vágál, mintha hatot sem tudnál olvasni. Kleint, az öreget, férjem megdolgozta. Hogy kapott rajta a vén kupecz. Persze, közénk jutna. Nem figyelted meg, ugy-e, az anyádat? Boldog volt. Meghívtak magukhoz?

— Menj el, még ma. Küldtél már virágot?

— Nem. Hát illik?

— Medve! Károly, rendeljen egy csokrot s vigye el rögtön Kleinékhoz. Hát ezt se tudod? Te, nagy bamba vagy te, hallod. Aztán tizenkettőkor elmenj.

— Ella, csak ezt ne. Nem ma. Fáj a fejem, lehangolt vagyok. Bánt valami.

— Mi bánt? Érezted, hogy tenni kellene valamit. Virágküldhetnéked volt. El kell menned.

— Kell? Nem megyek ma. Holnap — talán.

— Talán?

— Jó, tehát holnap.

— Ha nem lennék a sarkadban, na, mit csinálnál akkor? Irj levelet.

Délután, erőlködve, de végezte dolgait. Aztán mindjobban belemelegedett, éjfél volt, mikor lefeküdt. Boldogan teltek napjai. Irt tovább, szorgalmasan, s hasznotta a látogatást egyik napról a másikra.

Szombatra kitisztult az idő s délben Ellával elment. A mama nagyon udvarias volt, folyton beszélt, (tizenöt éves történeteiket). Melanie zongorázott, ott marasztották ebédre is. Egyáltalán úgy bántak vele, mint kérővel. Ez bántotta. Fellázadt benne sértett idealizmus. Azt hiszik, hogy vásárolni jöttem?

Mikor Ella másnap meglátogatta, így szólt:

— Ella, nem megyek többé Kleinékhoz.

— Ne-em? babogta Ella meglepve.

A házasságcsinálás szenvedélyébe esett bele a fiatal menyeeske. Ez vidéki betegség. Nemcsak öreg asszonyok foglalkozása többé.

— Miért? kérdé.

— Nem csinállok a házasságból üzletet.

Ez talált.

— Ah, idealizmus!

— Nos hát, az.

— Kit vádolsz? Engem? Azt akartam, hogy megszeressétek egymást. Vagy úgy — —

— Igen, emlékezzél Kleinné viselkedésére. Ugy bánt velem, mint a macska az egérrel. Azt hitte, hogy kelepczében vagyok s nem menekedhetem többé, s játszott. Bántó az udvariassága.

Ella megkísérlé ezt a bántó udvariasságot felidézni emlékezetében, de nem találta. Ő is így viselkedett volna.

— Mi bánt téged tulajdonkép?

— Eh, szavak azt nem fejezhetik ki. Minden. A beszéde, a mozdulata, a maga mellé ültetése. De Melanie is. Biztos a hódításában s kaczer a modorában.

— S nem szereti a vegyant.

Béla meglepetten nézett rá.

— Tudod?

— Mindenki tudja.

— Jó, tehát végeztünk.

De nem végeztek. Béla látta másnap Melaniét és örült vágy ébredt fel benne. Nem szólt Ellához s ismét elment. Csak Melanie volt otthon s nagyon hidegen fogadta. Ez ingerelte. Érezte, hogy roppant bamba lehet s közönyös dolgokról beszélgettek. Ép akkor Nórárt adták Budapesten, s lapok azzal foglalkoztak. Melaniénak tetszett a sujet-je, de a vége nem clégítette ki. S Béla védte. Lelkesedten beszélt Ibsenről s eszméről. Kimutatta a Noratypus fejlődését, az ifjuság követéségének Selmájától kezdve. Elnyomott, elfojtott szenvedélyről, a női hűség idealizmusáról beszélt, s mire elvégezte, azt látta, hogy ép az ellenkezőjét mondta annak, a mit akart.

Melanie nem vette észre. Untatta a dikció. Zongorához ült. Apró Chopin darabokat játszott s Béla lelkében édes érzések hullámoztak. Tavasz volt. A levegőben apró amorettek játszadoztak s üde, kellemes szellők illatát érezte. Egy-egy finom futam pajkos élceket sugott feléje s mosolygott.

A mama megjött. Émelygős udvariasságával kijőzanitá ismét. Futva futott el.

(Folytatása köv.)

Lázár Béla.

AZ ERŐSEK.

— Elbeszélés a kisvárosi zsidó községi életből. — (1)

Irtta: Bernstein A.

A »háromhét«-be* eső egyik keddi nap délutánja volt. A forró nyár égető napsugara oda tüztek a kis jámbor zsidó községbe, hol álmos csönd ütötte fel tanyáját.

Az utcák néptelenek. A férfiak szerte kalandoztak a közeli és távoli falvakban, hogy — már t. . . a mennyiben valami zsandár közébe nem dugja az orrát — csereberéljenek a parasztsággal. A városkának hétköznapiakon egyedüli lakói az asszonyok meg a gyerekek: ki a dolga után látott, ki pedig meghuzódott a picziny lakás hűs ölében. A forróság miatt tárva-nyitva álló ajtók, ablakok a teljesen férfi védelem nélkül maradt helységben eléggé bizonyították a föltétlen nyilvánosság uralkodó szellemét.

A piacon, egyik vasárnaptól a másikig terjedő eredménydús kapargálásaik áldott jó helyén még a tyukok is csöndesen pihentek a nagy forróságban a kövezetlen anyaföldből ágyazott nyughelyen; sőt még a strázsamester kakasa is, mely pedig a főlebbvalói éberségnek megvesztegethetlen példányképe, elterült a polgármester vityillója előtt és elálmosodva hunyta be a fél szemét és a mindközönséges nyugalom közepette beírta azzal, hogy a másik szemével időről időre odapislantott a sasra, mely a hivatali felsőbbséget jellemezve, a hivatal ajtaja fölött terpeszkedett.

Aki azon a nyílt ajtón betekintett, ha éppen tamaskodó kedvében volt, hát meggyőződhetett felőle, hogy a hamisítatlan hivatali felsőbbség, ámbátor e perczen nem igen ügyelt a községre, még sem járt olyan messze, hogy a közjó veszedelmétől lett volna mit tartani. Ugy bizony. Az ajtó árnyékában jobbról ott nyugodott a derék strázsamester érdemes alakja még pedig nem is egyedül és árván, hanem a legbensőbb barátja, Jankele Klezmer (muzsikus) társaságában, aki meg a bejáratnál baloldalt pihentette elernyedt tagjait.

Ha igaz az, hogy a főlebbvalók boldogulása csak valamennyi alattvaló jó sorsát tükrözi vissza — amit mi éppenséggel nem vonunk kétségbe — akkor ugyan nincs okunk búsulni a község sorsa miatt. A strázsamester ábrázata csak úgy virul; sőt ennek az ábrázatnak legkimagaslóbb részére bizvást ráfoghatjuk, hogy virulása már valóságos viritás. A becsületes örökös hatóság ingujra vetkőzve, a polgárjogot nyert nadrágtartó kényszerét kijátszva, bőre eresztett nadrágszíjjal és inggalér nélkül a falnak támasztott háttal szundítja az igazak álmát. Ábrázatának legvirágosabb része szépen odaborult mezitelen mellére és olyan

(*Sivo-oszor-belanusz és Tiso-beov hajtnapjai közé eső három hét, melyben a vigság és multság meg van tiltva Jeruzsalem ostromának és elpusztulásának mialta.)

rózsás színt ömleszt el rajta, melynek melege, egy Veronese Pál műveinek is fittyet hány.

Ha mindemellett kellően méltányoljuk azt, hogy a hétnek immár harmadik napja pergett le mióta a mi derék örökös hatóságunk a szombati gugyicskákat mint a hamisítatlan vallásszabadság és minden felekezeti valódi egyenjoguságának adóját, a zsidó tanyákon magába szedte, úgy a többször megtisztelt orr virágos volta egyesegyedül a község virágzása mellett vall és azt tanúsítja, hogy még a »háromhét« sem képes megbontani azt a boldog egyetértést, mely a jól kormányzottak és a jó kormányzók között örökösön otthon van.

Sokkal kevesebb a harmonia a vis-á-vis-ja sorsában. Jankele Klesmer, a mint ott balról a pädimentumon nyugszik, a jó szemü megfigyelővel mindjárt első tekintetre tudatja, hogy eme hivatali helyiségekben éppenséggel nem tartós az otthona, pusztán csak vendég a födelének árnyékában, aminthogy élete során végtől fogva végig vendég ő ezen a szép kerek világon. Hivatásából kifolyólag községről községre kóborol, hogy rázendítsen a lakodalmakon s a szóban forgó kis községbe, az ő szülőföldjére, szintén csak vendégnek érkezett a »háromhét«-re, a mikor nem esik lakzi és vigasság, és miként Babylon mezőin a hárfa, azonképpen az ő hurosszere, a hegedű is elnémulva, hangját vesztve szögbe került az ő legjobb barátjának, az érdemes strázsamesternek a szobájában. Jankele Klesmer szintén a falnak támaszkodva aluszsza az igazak álmát; de a feje hol a jobb, hol a bal válla felé vonzódik, karjai szögbe hajtva pihennek sovány testén, mintha még álmában is, sőt a »háromhét« daczára is kezében volna vonó és a hegedű; és a két lába közül — kénytelenek vagyunk megvallani, hogy kettő van neki, még pedig különböző hosszúságú — a rövidebb egyenesen nyulik előre, a hosszabb pedig összehuzódva restelkedik mellette. Egész helyzete szembeállítva az ő barátjának, az érdemes strázsamesternek biztos harmoniaju álmával, a diszharmonia megtesztült képének tetszik.

A kánikula forró napja tiszteletreméltó főséges nyugalommal éppen most kerüli meg a hivatalos helyiség tetőjének gerinczét, mintha eléggé szembe-tűnően azt akarná bizonyítani, hogy ő mit sem tehet róla, ha az alvók nyugalmában baj találna esni; de ez a nyugalom a strázsamester kakasát nem ejti tévedésbe. Főlkapja a fejét, jobbra tekint, fülel és a város előtt elterülő homokhegy felé kodácsol, majd balfelé hunyorgat, hogy ezen részről eső látószerszá-mával is meggyőződjék a felől, hogy nem csalódik; és amint észre veszi, hogy valóban erre felé tart az ellenség, talpra ugrik, meglibbenti a szárnyait, imbolygatja a bóbítáját és ingerült hangon kodál. Midőn az onban kifejezésre juttatott ellenszenve daczára azt

veszi észre, hogy tiltakozását nem kísérte az óhajtott eredmény, hamarosan utnak ered és a hivatalos házikertben állapodik meg, odaáll a Jankele vezna és patronusa hatalmas alakja közé és nekinyujtotogatott nyakkal, behunyt szemmel, meg ékessége alakunkonkoritott jeleinek behuzásával olyan viszhangos kihívó kukorikut ereszt meg, hogy a jó strázsamester *menten felüti a fejét, a gyorsabb Jankele pedig egy ugrással hosszabb lábán terem.*

Hát ideje is volt, hogy a hivatalos gondviselés ébredjen álmaiból. A homokhegy közelében épült házakban már világosan megkülönböztethető volt a lódobogás és akárhány fej csak megjelent az ajtóban, ablakokban, az mind megrémülten konstátálta, hogy a »háromhét« Izraelre nézve valósággal gyászos idő, mert a kápráztató napfény daczára mindannyian az első tekintetre felismerték, hogy a háttas ló megülője — zsandár, az a szélesvállu, tagbaszakadt ember pedig, akit foglyaként maga előtt hajszott, nem más, mint Mendel, a Gibbor*)

Ha a főlebbvaló kakaskukorikulás képes volt két szundító uriembert kijózanítani, akkor bizony a megrémülésnek azon kiáltásától, mely csakhamar végig futott az utcán, még a halott is föltámadhatott volna.

»A zsandár hozza Mendel Gibbort!« — ez a felkiáltás mint a vihar iramlott házról-házra. Asszonyok meg gyerekek részben azon póre nyárias öltözékben kisereglettek az utcára, még pedig olyan sebtiben, hogy a fekete Nucho papucsuk sokkal előbb ért a célhoz, hogy sem eleven vérű tulajdonosnőjének siető lába lépést tarthatott volna véle.

De szükség is volt ám a sietségre, hogy el ne szalaszszák a látnivalót. Az elfogott Mendel Gibbor amily engedelmesen ballagott a homokhegyről lemenet a ló oldalán, olyan emberül megvetette lábát, amint a város határában az ajtó előtt ivóval ellátott fogadó elé értek; amily kedélyesen lógatta eddig forró fejét, olyan daczosan kapta fel most a zsandár durva parancsára, hogy »előre!« Belső felindulással, mint a haragvó oroszlan elbődült, s a ló szinte megjédt tőle, amint azt kiáltotta: »Én ugyan végig nem megyek az »utcán!« Forduljon kend erre a kertek mögé, a Visztula felé.«

Mivel e pillanatban a városkát őrző népnek előfutárjai, a gyerekek és a legkiváncsiabb, leggyorsabb lábu asszonyok a hely színére értek és karban olyan kajabálást rögtönöztek, mely minden parlamentáris közrendet pocsékká tett volna, egyelőre a zsandár nem tudott egyebet tenni, mint fölállani a kengyelben és szőke bajusza hozontjai mögöl hideg tekintettel mérni végig az odaözönlött szép társaságot. Miután egy darabig ezt jobbra balra fordulva megcselekedte

volt és mintán időközben a kíváncsiak utócsapatja is odaözönlött, a zsandár roppant lelkinyugalommal helyreránczigálta a kardkötőjét, fagyos hideg tekintetet vetett foglyára és mégegyszer még pedig harsányabb hangon rámondott: »Előre!«

Hanem most már nem a Mendel oroszlanhangja, hanem majd hogy az asszonyok és gyerekek kara vadította meg a lovat.

— Nem akar az »utcán« végig menni, forduljon kend a Visztula felé — volt a szákszavu rikácsoló felelet, melybe nem egy cifra bakaáldás is belevegyült. A zsandár erre megint csak jobbra-balra forgatta a fejét és mégegyszer végigmustrálta a feleje ordítózókat.

Midőn azonban az amazon-népség erre sem árult el semmiféle fegyverlerakási szándékot, sőt inkább a hatalom ezen lovas képviselőjével szemben belső felháborodásának megnyilatkozását, a gunyszavakat egészen kantárszárakra eresztette, maga a ló árult el némi hajlandóságot, hogy a helyzetet tisztázza. Ahelyett, hogy előre ment volna, kissé oldalt, sőt egyenesen hátrafelé kezdett hőkölteni, és farkával olyan gonoszul csapkodott maga körül, hogy a körülállók, természetesen azon lármás tiltakozással, hogy a ló épp olyan »rose« (ma azt mondanák: antiszemita. — A fordító.) mint a gazdája, egyik oldalról engedtek. A gonosztermészetű állat ugyanezen manőverrel élt a másik oldalról is, mi által a lármát és felháborodást még nagyobb mértékben növelte, de egyttal azt a jeles eredményt is kivívta, hogy a zsandár és foglya körül tágabb kör kerekedett.

Ennek megtörténte után a zsandár háta mögé nyult, hogy meggyőződjék, vajjon a batyu, melyet Mendeltől elszedett és a nyereghez szíjjazott, meg van-e még; és hogy e felöl megnyugvást szerzett, még egyszer helyreigazította a kardövét, bal öklét odavágta csipőjére és Mendel felé, aki ismét lehorgasztotta a fejét, e szavakkal fordult:

— Akarsz-e előre menni?

De a lovasnak eme szólójára az asszonyok kara kétszeres erővel válaszolt. és a »nem« témája fölött a tiltakozó kiabálásoknak olyan cifra váriatiója támadt, hogy a derék község közvéleményét illetőleg még a legavatlanabb fül sem maradhatott kétségben.

(Folyt. köv)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése február hó végén lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczikörut 23. sz

*) Az erős, a hős.